

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาทัศนความรู้เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก อันจะเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ

ประวัติความเป็นมาของหนังสือสำหรับเด็ก

บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับประวัติของหนังสือสำหรับเด็กในประเทศไทย มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ประวัติหนังสือสำหรับเด็กของไทยมีหลักฐานที่พอจะกล่าวได้ว่าหนังสือสำหรับเด็กที่ปรากฏนามผู้แต่งมีมาตั้งแต่ประมาณเมื่อ 150 ปีมาแล้ว นักเขียนที่เราอาจจะถือว่าเป็นผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กคนแรกของไทยคือ สุนทรภู่ หนังสือสำหรับเด็กเล่มแรกของสุนทรภู่คือเรื่อง "สวัสดิรักษา" ซึ่งแต่งถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ กล่าวกันว่า สุนทรภู่แต่งเรื่องนี้ประมาณระหว่างปีพุทธศักราช 2364 - 2370 นอกจากนี้สุนทรภู่อยังได้เขียนเพลงยาวถวายโอวาท สุภาภิตสอนหญิง นิทานที่สุนทรภู่แต่งก็มี เช่น โคนบุตร พระอภัยมณี ลักษณะวงศ์ พระไชยสุริยา ในปีพุทธศักราช 2419 มีหนังสือสุภาภิตสอนเด็ก แต่ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน

ในยุคเดียวกันนี้ มีหนังสืออ่านเล่นซึ่งแต่งเป็นกลอนจากนิทานชาวบ้าน หรือนิทานทางพุทธศาสนา เช่น สุนันทกุมาร สังข์ทอง เป็นต้น หนังสือเหล่านี้ผู้คิดทำขึ้นก็มีความประสงค์จะให้ผู้ใหญ่อ่าน แต่เด็กก็ได้แอบขวย หรือบางทีผู้ใหญ่ก็ใช้ให้เด็กอ่านไต่ฟัง

สรุปแล้วในระยะเริ่มแรกนี้ หนังสือสำหรับเด็กของไทยก็คล้าย ๆ กับชาติอื่น ๆ คือ เนื้อหาของเรื่องเป็นประเภทนิทาน และคำสอนต่าง ๆ ไม่มีภาพประกอบนอกเหนือจากนั้นแล้ว เด็กต้องอ่านหนังสือของผู้ใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม หนังสือสำหรับเด็กในยุคแรกนี้ บางเรื่องก็ยังมีภาพพิมพ์ขึ้นใหม่อีก ในยุคปัจจุบัน เช่น จันทโครพ

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2430 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่หนังสือสำหรับเด็กพัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็ว แต่เป็นหนังสือที่ใช้ในโรงเรียน และประกอบกับการตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นในปีพุทธศักราช 2431 จึงได้มีการเปลี่ยนหนังสือแบบเรียนใหม่ คือ เลิกสอนตามแบบเรียนหลวง 6 เล่ม ของพระยาศรีสุนทรโวหาร มาใช้แบบเรียนเร็ว ของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ควบคู่ไปกับหนังสือสำหรับเด็กฝึกฝนการอ่าน ซึ่งทรงนิพนธ์ขึ้นพร้อม ๆ กัน เป็นเรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจและน่าอ่าน นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นชาดก เช่น สุบินทกุมาร พระยาจัตถันต์ และนกกกระเจาบ เป็นต้น

โรงเรียนต่าง ๆ ได้จัดทำนิตยสารสำหรับเด็กขึ้น เริ่มในปีพุทธศักราช 2435 คือ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ได้จัดทำ "จดหมายเหตุแสงอรุณ" และในปีต่อ ๆ มา มีโรงเรียนต่าง ๆ ได้ออกหนังสือด้วยเช่นกัน เช่น โรงเรียนราชกุมาร ออกหนังสือชื่อ "กุมารวิทยา" แต่ออกเพียงปีเดียว มหามกุฎราชวิทยาลัยออกหนังสือชื่อ "กุลสตรี" แต่ออกเพียง 2 ปีก็หยุดเช่นเดียวกัน ในปีพุทธศักราช 2440 เป็นต้นมา กรมศึกษาธิการ เริ่มจัดทำหนังสือที่พอจะถือว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็กได้ มี 3 ชุด คือ

1. ชุดแบบสอนอ่าน เล่ม 1 - 4 และแบบสอนอ่านภูมิศาสตร์ ที่มีเด็กชายไว และเด็กชายเผ็ด (เดิมชื่อ นายมีความคิดกับนายเกียจกราน)
2. ชุดจินตกวีนิพนธ์ โดยคัดเลือกคัดตอนจากวรรณคดีเก่า เช่น สามก๊ก อีเหนา รามเกียรติ์ ราชชาธิราช ฯลฯ
3. ชุดเกี่ยวกับจริยาสู่ภานิต มีการพิมพ์หนังสือธรรมจริยา คือ นิตานสุภานิต และนิตานอัสป

สำหรับทางด้านเอกชนได้มีการริเริ่มทำหนังสือเด็กกันบ้าง แต่เป็นในทำนอง
 นิทาน โรงพิมพ์ศึกษาพิมพ์การเป็นผู้ริเริ่มในปีพุทธศักราช 2434 โดยจัดพิมพ์อิตปกรณำ
 ขึ้น หนังสือเล่มนั้นนับได้ว่าเป็นหนังสือเด็กที่เก่าที่สุดเล่มหนึ่งของไทย ต่อมานาย บี โ
 คาคโรต์ ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนกุหลาบในเวลานั้น ได้แต่งเทพกิรนำขึ้น
 ในหนังสือเล่มนี้มีเรื่องอาละดินกับโคมิเวส อาลีบาบา และอื่น ๆ อีกมากมาย

ระหว่างปีพุทธศักราช 2453 ถึง 2462 กรมราชบัณฑิตได้ออกหนังสืออ่านที่
 ถือว่าเป็นหนังสืออ่านสำหรับเด็กซึ่งไม่ใช่แบบเรียน บางเรื่องแปลมาจากภาษาอังกฤษ
 เช่น เรื่อง นายแย้คุณชายักษ์ ความลึกลับของรูปเทานกอินทรี ฉันทายกเป็นกะลาสี
 เด็กที่เมืองญี่ปุ่น เป็นต้น หนังสือเหล่านี้มีภาพประกอบด้วย เด็กนิยมอ่านกันมาก แต่
 พิมพ์ออกมาจำนวนน้อยแล้วก็เลิกไป โรงพิมพ์เอกชนอีกแห่งหนึ่งก็คือ โรงพิมพ์ไทย ไ
 จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กออกมา คือเรื่อง "ชุมชนพี่ยของเด็ก" และ "คนมีประโยชน์"
 แต่พิมพ์ได้ไม่กี่เล่มก็เลิกไปเช่นกัน

ในยุคนี้หนังสือสำหรับเด็กที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมีมากขึ้น โรงเรียนอัสสัมชัญ
 ได้ออกหนังสือ "อัสสัมชัญอุโฆษ" และออกหนังสืออ่าน "ครูณศึกษา" ซึ่งมีชื่อเสียงจน
 กระทั่งถึงปัจจุบันนี้ โรงเรียนสวนกุหลาบออกหนังสือ "สวนกุหลาบวิทยาลัย" โรงเรียน
 เทพศิรินทร์ออก "แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์" โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
 ออกหนังสือ "คอลเลชันนิวส์" โรงเรียนราชินีออกหนังสือ "ราชินีบัวรุ่ง" ตามต่างจังหวัด
 ก็มีโรงเรียนบรินซ์โรแยล โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ซึ่งออกหนังสือสำหรับเด็กภายใน
 โรงเรียน

โรงพิมพ์เจริญผลได้ออกนิตยสารชื่อ "เด็กไทย" ขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2464
 ถือได้ว่าเป็นนิตยสารสำหรับเด็กเล่มแรกของไทย แต่หนังสือที่แพร่หลายมากคือ
 "หนังสือพิมพ์นักเรียน" ซึ่งนายแช เศรษฐกิจ จัดพิมพ์ขึ้น และนายสวัสดิ์ จุฑะรพ ได้จัด
 ทำหนังสือ "ครูณเกษม" ขึ้น

ระหว่างปีพุทธศักราช 2472 ถึง 2490 เป็นยุคที่หนังสือเด็กชอบเขาไปมาก ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและสงครามโลกครั้งที่ 2 ความแรงควมในการสร้างตำราหมดไป ผู้ทรงคุณวุฒิทางการประพันธ์หันไปเขียนเรื่องที่ตนสนใจ ซึ่งเป็นนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่มากขึ้น แต่กระนั้นหนังสือสำหรับเด็กก็มีต่อกัน เช่น เรื่องชีวิตเด็กน้อย ความลึกลับในรถตุ นวนิยายเด็กที่น่าสนใจก็มีปรากฏขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่อง "วิลเลียมเด็กจอมแก่น" เขียนโดย ว. ณ ประมวลมารค ลงพิมพ์ในหนังสือประมวลสาส์น นอกจากนั้นมีเรื่อง "ดวงใจ" ของ ชิม วีระไวทยะ และ "สิ่งขบถอง" ของ สวัสดิ์ จุฑะรท และเรื่องอื่น ๆ อีกหลายเรื่องซึ่งได้รับความนิยมมาก สำหรับหนังสือที่เป็นภาพยังไม่มากนัก นอกจากที่ประยูร จรรย์วงศ์ เขียนการ์ตูนประกอบเรื่อง "หลวิชัยคำวี" ลงในหนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ซึ่งได้รับความนิยมสนใจอย่างยิ่งเช่นกัน

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหนังสือสำหรับเด็กขึ้น 2 ชุด ชุดแรกเป็นการนำปัญญาสชาคมาเขียนให้อ่านง่าย ชุดที่สองเป็นหนังสืออ่านประกอบ บางเล่มก็ยังใช้อยู่จนปัจจุบันนี้ เช่น เรื่องนกกะจาบ แมวสีสวาด คอกรักสัตว์แสนรู้ อุดมเด็กดี ไม่เป็นโรลัมเสียเด็ก เป็นต้น

ระหว่างปีพุทธศักราช 2491 ถึง 2501 เป็นช่วงเวลาหนังสือสำหรับเด็กมีแพร่หลายมากขึ้น ครูสภาได้รับเงินอุดหนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจัดตั้งวรรณกรรมการศึกษาขึ้น และได้มีการพิมพ์นิยายสำหรับเด็กขึ้น 2 ชุด คือ คัดนิยาย กับนิทานประทีปทอง หนังสือทั้งสองชุดนี้เป็นที่นิยมของเด็กอย่างมาก ต่อมาบริษัทประชาช่างจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กชุดเทพนิยาย นิทานแสนสำราญออกจำหน่ายควย และพร้อมกันนี้บริษัทเอกชนบางแห่งได้จัดพิมพ์หนังสือเชิงวิชาการสำหรับเด็กเป็นต้นองความรู้อบรมตัวจำหน่าย ซึ่งได้รับแรงจูงใจจากการตอบปัญหาชิงรางวัลทางโทรทัศน์

ต่อมาได้มีหนังสือประเภทนิทานสำหรับเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานแปลออกสู่ตลาด ในลักษณะหนังสือเล่มใหญ่ ๆ เช่น เรื่อง บ้านเล็ก ใต้ถุน นิทานนานาชาติ ลีครุณ เป็นต้น ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ นิตยสารสแตนคาร์ด ได้ออกสแตนคาร์ดฉบับ

นักเรียนชั้น นีบ่า เป็นนิตยสารรุ่นแรกที่ให้ความรู้ทางวิชาการภาษาอังกฤษ สำนักพิมพ์
อีกแห่งหนึ่งที่ได้ผลิตหนังสือสำหรับเด็กออกมาหลายชุดคือ สำนักพิมพ์ดวงศึกษาลิขิตาน
ดวงศึกษา ซึ่งส่วนมากเขียนโดย เสรี เปรมฤทัย

ในปีพุทธศักราช 2497 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดพิมพ์หนังสืออ่านประกอบ
สำหรับเด็กในระดับประถมศึกษาชั้นหลายเล่ม เช่น เรื่อง โค้ทซ์แพะไล่ เป็ดหาย
นกแก้วอวกาศ ขอมแม่ให้ลูกนก ในปีเดียวกันนี้และในปีต่อมา มีนิตยสารสำหรับเด็ก
หลายเล่มออกสู่ท้องตลาด เช่น ชัยพฤกษ์ การขุนทุกตา วิทยาศาสตร์มหัศจรรย์ อนุสาร
เป็นต้น หนังสือประเภทการ์ตูนก็ออกมาสู่ท้องตลาดหลายเล่ม เช่น การ์ตูนชุดเจ้าโกรน
การ์ตูนควายอวยชุดตึกคาร์สัน และการ์ตูนชุดหนูเล็ก-ลุงโกรง ฯลฯ

นิทานสำหรับเด็กที่ออกขายในสมัยที่กล่าวข้างต้น ส่วนมากจำหน่ายในราคาเล่ม
ละ 1 บาท ต่อมาราคาเปลี่ยนเป็น 2 บาท และ 5 บาท เพราะการพิมพ์ใช้กระดาษปอนด์
อย่างหนา

ระหว่างปีพุทธศักราช 2501 ถึง 2502 สมาคมหนังสือแห่งประเทศไทย
ศาลาวันเด็ก และสำนักวรรณกรรมเพื่อการศึกษา ได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กชั้นหลาย
เล่ม มีทั้งนิทาน เรื่องอ่านเล่น สารคดีต่าง ๆ หนังสือที่ผลิตออกมาในระหว่างสองปี
นี้เป็นหนังสือที่ผู้จัดทำพยายามทำให้ถูกลักษณะหนังสือสำหรับเด็กมากที่สุด และการทำเช่นนี้
ก็มีอิทธิพลชักชวนให้ผู้ผลิตคนอื่นปรับปรุงคุณภาพหนังสือสำหรับเด็กให้ดียิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามหลังจากปีพุทธศักราช 2502 เป็นต้นมา หนังสือสำหรับเด็ก
ซบเซาลงไป แต่ยังพอมีหนังสือออกมาบ้าง เช่น สแตนคาร์ดเยาวชน หนูน้อยกลอยใจ
เมื่อถึงปีพุทธศักราช 2508 คุรุสภาจัดทำหนังสือภาพและการ์ตูน ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่สมาคม
หนังสือแห่งประเทศไทยจัดนิทรรศการหนังสือสำหรับเด็กและผู้เยาว์ขึ้น พร้อมทั้งจัดทำ
รายชื่อหนังสือพร้อมควยบรรณที่ค้นควย หลังจากนั้นมา คุรุสภาได้จัดนิทรรศการหนังสือ
สำหรับเด็กชั้นที่ศึกษารายวัน

นอกจากนี้สมาคมและหน่วยงานที่สนใจเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก ได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กขึ้น คือ

สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ได้จัดพิมพ์นิตานานาชาติ และกลอนสำหรับเด็กขึ้น มีทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย นอกจากนี้ยังได้ดำเนินโครงการทดลองจัดทำหนังสือสำหรับผู้เริ่มอ่าน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญข้อหนึ่งคือ จัดทำหนังสือสำหรับเด็ก

มูลนิธิจัดหาอุปกรณ์เพื่อการศึกษาได้ตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2505 มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำหนังสือสำหรับเด็กในวัยต่าง ๆ ทั้งแบบเรียนและทั่ว ๆ ไป หนังสือที่จัดทำได้แก่ นิตานานาชาติ โสนน้อยเรือนงาม และกระต่ายน้อยเนตรแดง เป็นต้น

ยุวพุทธิกสมาคม ได้จัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับศาสนาสำหรับเด็ก คือ "พุทธประวัติประกอบภาพ"

มูลนิธิอภิมรรวมวัฒนาฯ ออกนิตยสารเกี่ยวกับศาสนาสำหรับเด็กคือ "วุฒิชรรม"

หนังสือเกี่ยวกับศาสนาสำหรับเด็กนี้ ได้รับการสนับสนุนให้เขียนเป็นเชิงสอนศาสนาแก่เด็กมาตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีการประกวดเขียนหนังสือแบบเรียนขึ้น

คณะกรรมการจัดทำหนังสือสำหรับผู้เริ่มอ่าน ในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยองค์การศึกษาฯ สหประชาชาติ ตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2503 มีวัตถุประสงค์ในการทำหนังสือให้แก่วัยผู้ใหญ่ที่เริ่มอ่าน แต่หนังสือเหล่านี้เด็กก็ชอบอ่านด้วย

สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย เคยจัดอบรมเรื่องการเขียนหนังสือประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการเขียนหนังสือสำหรับผู้เริ่มอ่านด้วย ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีพุทธศักราช 2509 มีผู้เชี่ยวชาญจากองค์การยูเนสโกมาช่วยให้การอบรมด้วย และอีกหกปีต่อมา สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยจัดสัมมนาเรื่องหนังสือ

สำหรับเด็ก การสัมมนาครั้งนี้เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของการจัดงานฉลองปีหนังสือแห่งชาติประจำปี และได้จัดการสัมมนาขึ้นอีก 2 ครั้ง¹

ในปีพุทธศักราช 2516 นิตยสาร "อาจารย์สาร" ร่วมกับแผนกประถมศึกษา และแผนกบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ได้จัดการสัมมนาเรื่อง "หนังสือสำหรับเด็ก" เพื่อส่งเสริมและหาแนวทางในการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก และในปีเดียวกันนี้ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติประจำปี คณะกรรมการอำนวยการจัดงาน สัปดาห์หนังสือแห่งชาติได้มอบหมายให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จัดให้มีการประกวดหนังสือไทยที่ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในประเทศไทยระหว่างปีพุทธศักราช 2515 และหนังสืออ่านสำหรับเด็ก (ที่ไม่ใช่ตำราเรียน) เป็นประเภทหนึ่งใน 5 ประเภทของหนังสือที่เข้าประกวด ซึ่งการประกวดหนังสือนี้ได้ติดต่อกันมาทุกปี และนับว่าเป็นการส่งเสริมให้สำนักพิมพ์ และผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก ผลิตหนังสือออกมามากยิ่งขึ้น²

เนื่องในโอกาสที่ปีพุทธศักราช 2522 เป็นปีเด็กสากลในประเทศไทยได้มีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก เนื่องในปีเด็กสากลนี้ด้วย กล่าวคือ ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำหนังสือ ได้จัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งทั้งแจกโดยไม่คิดมูลค่า และจำหน่ายในราคาถูก หนังสือเหล่านี้เป็นเรื่องของเด็กที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น เด็กกับการศึกษา เด็กกับคุณธรรม เด็กกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากจัดทำหนังสือแล้ว คณะกรรมการยังได้ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงาน สมาคม สำนักพิมพ์ ทั้งราชการและ

¹บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, "ประวัติหนังสือเด็กของไทย" (พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 1 - 4.

²คำรง เพ็ชรพลอย, "บทบรรณาธิการ: หนังสือสำหรับเด็กที่อ่าน," วารสารห้องสมุด 18 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2517): 256 - 257.

เอกชน ขอให้ผลิตหนังสือสำหรับเด็ก และคณะกรรมการจะให้ใช้เครื่องหมายปีเด็กสากลประทับไว้บนหนังสือที่จัดทำขึ้น ซึ่งหนังสือเหล่านี้จะต้องมีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดไว้ คือ มีเนื้อหาสาระที่มุ่งไปในทางส่งเสริมความเจริญทางค่านิยม จิตใจ ส่งเสริมคุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนความมั่นคงของประเทศไทย ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมความรู้อันเหมาะสมแก่วัย และจะต้องขายในราคาเหมาะสม มีหนังสือที่ได้รับเครื่องหมายปีเด็กสากลจากคณะกรรมการรวม 78 เล่ม¹ (ดูภาคผนวก) จากการส่งเสริมของคณะกรรมการนี้ ทำให้มีหนังสือสำหรับเด็กเพิ่มขึ้นในช่วงเวลานี้มากมาย แมวปีเด็กสากลจะไต่ดวงเดยมาแล้วก็ตาม แต่สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ยังคงผลิตหนังสือสำหรับเด็กออกมาอยู่เป็นประจำ หนังสือเหล่านี้มีคุณภาพทั้งทางด้านการพิมพ์ และเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ลักษณะเนื้อหากว้างขวางหลายประเภทที่เด็กสามารถจะเลือกอ่านตามความสนใจได้

ลำดับชั้นในการสอนอ่าน

นางเยาว์ แซงเพ็ญแซ โคอิชบาย เกี่ยวกับเรื่องของการสอนอ่าน เพื่อให้ได้ผลดีทางการศึกษา โดยว่า

นักภาษาศาสตร์ได้จัดลำดับชั้นของการสอนอ่านไว้ 5 ชั้น เด็กจะต้องผ่านแต่ละชั้นมาเป็นลำดับ แต่ละชั้นจะแสดงความสามารถและความชำนาญให้เห็น คือ

1. ชั้นเตรียมความพร้อมในการเรียนอ่าน
2. ชั้นเริ่มเรียนรู้หลักการอ่านเบื้องต้น
3. ชั้นรู้หลักการอ่านขั้นสูง
4. ชั้นใช้ความสามารถในการอ่านเจริญเต็มที่
5. ชั้นใช้การอ่านอย่างรอบรู้²

¹กรมวิชาการ, ศูนย์พัฒนาหนังสือ, "โครงการจัดทำเอกสารปีเด็กสากล" หน้า 1 - 3 (อัครสำเนา).

²นางเยาว์ แซงเพ็ญแซ, "ความพร้อมในการเรียนอ่าน," ประชาศึกษา 30 (กรกฎาคม 2522): 20.

การจัดประสบการณ์ในการสอนอ่านสำหรับชั้นประถมศึกษา

บ้นคือ พุทธะวัน ไ้รวบรวมการจัดประสบการณ์ในการสอนอ่านตามลำดับ
ชั้นของการสอนอ่าน ดังนี้

1. เตรียมบทอ่าน

เป็นขั้นเริ่มต้น นับแต่การปฐมนิเทศ เตรียมความพร้อม ตรวจสอบความ
พร้อมในการอ่าน เช่น การสังเกตการเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์

ก. เตรียมการอ่าน ผีกจากซ้ายไปขวา ผีกอ่านภาพ ทายภาพ

ข. ผีกการกวาดสายตา การจับ เปิดหนังสือ

ค. ผีกอ่านพจนานุกรมภาพ พยัญชนะ และเสียง รู้จักสังเกตเครื่องหมาย

เสียง

ง. ผีกอ่านภาพกับคำ ภาษาเป็นประโยคสั้น ๆ

จ. อ่านนิทานง่าย ๆ นิทานชาวนาน เล่าเรื่อง ฟังนิทาน

ฉ. ผีกท่องจำคำคล้องจอง บทประพันธ์ง่าย ๆ และกิจกรรม

2. อ่านอย่างง่ายเบื้องต้น ได้แก่ มีหนังสือง่าย ๆ ให้อ่าน

ก. ผีกอ่านคำ หรือประโยคประกอบภาพ

ข. ผีกอ่านประโยคและเรื่องราวประกอบภาพสั้น ๆ

ค. ผีกอ่านเรื่องราวที่ครูและนักเรียนเตรียมขึ้น

ง. ผีกเทียบคำ แถบประโยคเพื่อใช้ในการอ่าน

จ. ผีกเทียบเสียงตัวสะกดในการอ่าน เพื่อให้อ่านได้

3. ส่งเสริมการฝึกทักษะให้อ่านได้เร็วขึ้น

โดยฝึกอ่านคำแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทวยการสะกดคำ ใช้หลักการเดาภาพ
และเดาประโยค เพื่อเป็นแนวทางและการเสริมกำลังใจในการอ่าน

ก. ผีกให้สะกดคำยาก โดยใช้หลักการสะกดตัว

ข. ผีกอ่านนิทาน เรื่องราวกิจวัตรประจำวันที่มีคำแปลก ๆ ใหม่ ๆ

- ค. ปีกอ่านนิทาน เรื่องราวที่ยากขึ้นและรู้จักลำดับเหตุการณ์
- ง. ปีกอ่านคำประพันธ์สั้น ๆ รู้จักการลงจังหวะสัมผัส
- จ. ปีกอ่านเรื่องราวที่มีลักษณะพิเศษโดยจำรูปคำ สะกดตัว และรู้ความ

หมาย

ฉ. ปีกอ่านแบบเก็บความ ประเมินตัวละคร

4. สร้างนิสัยและความสนใจในการอ่าน

- ก. มีหนังสือให้เลือกอ่านหลายรส
- ข. อ่านหนังสืออ่านประกอบเฉพาะเรื่อง คนควาหาคำตอบ
- ค. ปีกอ่านแบบเก็บความ ย่อเรื่อง ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง และวิจารณ์

สิ่งที่อ่านไ้โดยบาง

5. ส่งเสริมการอ่านอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

- ก. ส่งเสริมการอ่านตามลำพัง สามารถเลือกสิ่งที่อ่านตามความสนใจ
- ข. อ่านและหยิบยกสิ่งที่อ่านมากล่าวอ้าง ชักชวนคนอื่นอ่าน
- ค. อ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์ เหมาะสำหรับชั้นประถมตอนปลาย¹

สิ่งที่มื่อทธิพลต่อพัฒนาการการอ่านของเด็ก

วิชารค์ เจ สมิต และ เคล ที จอห์นสัน ไคอธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อพัฒนาการทางการอ่านของเด็กไว้ดังนี้

เด็กบางคนเรียนอ่านไ้รวดเร็วและง่าย แต่บางคนอ่านไ้ช้าและมีปัญหาในการอ่าน ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันนี้มีหลายสาเหตุ เช่น สภาพอารมณ์ สิ่งแวดล้อมทางบ้าน และการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่เป็นสาเหตุอีกประการ

¹ บั๊นลือ ฤกษ์วัน, วรรณกรรมกับเด็ก (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา-พาณิช, 2521), หน้า 28 - 29.

หนึ่งคือ กระบวนการวัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับการอ่าน ไม่ว่าจะเป็นการวัดในด้านทัศนคติ สภาพอารมณ์ สติปัญญา หรือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งอาจจะพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่ที่การวัดผลนั้น ดังนั้นจึงควรศึกษาถึงสาเหตุที่มีผลต่อการอ่านของเด็ก แยกออกเป็นประเภทได้ดังนี้

1. ระดับสติปัญญา

เราอาจพบว่าเด็กบางคนสามารถทำงานบางอย่างที่ยากได้ดีกว่าเด็กอีกคนหนึ่ง ซึ่งสาเหตุมักจะมาจากระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงจะสามารถทำงานที่ยากซับซ้อนได้ดีกว่าเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่า สำหรับในการอ่านก็เช่นกัน จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่าน และระดับสติปัญญา มีความสัมพันธ์กันสูง

2. ทักษะที่ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและความพร้อม

ในการเริ่มต้นสอนอ่าน จะต้องคำนึงถึงความพร้อมและความสามารถของเด็กเสียก่อน เพราะการอ่านของอาศัยทักษะต่าง ๆ ที่เป็นทักษะย่อย ประกอบกัน เช่น การใช้สายตา การใช้วocabulary ในการออกเสียง เป็นต้น การที่รอให้เด็กพร้อม หรือเตรียมความพร้อมในการอ่านนี้จะช่วยป้องกันความล้มเหลวในการอ่านที่จะเกิดขึ้น

3. แรงจูงใจ

เด็กบางคนมีความกระตือรือร้นที่จะอ่าน ซึ่งเด็กพวกนี้ถ้าได้รับการฝึกฝนและชี้แนะแนวทาง ก็จะสามารถเป็นนักอ่านที่ดีได้ในอนาคต แรงจูงใจที่จะให้เด็กอ่าน มีทั้งแรงจูงใจจากภายใน และแรงจูงใจจากภายนอก แรงจูงใจจากภายในเกิดขึ้นจากการค้นพบคุณค่าของการอ่านด้วยตัวเด็กเอง เช่น ใฝ่รู้เหตุการณ์ ข่าวสารต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ได้รับความสนุกสนานจากเรื่องที่อ่าน และชื่นชอบในการใช้ภาษาของคำร้อยกรอง เป็นต้น ส่วนแรงจูงใจจากภายนอก คือ การเสริมกำลังใจ เช่น รางวัล คำชมเชย ผลความก้าวหน้า และคำแนะนำ เป็นต้น

4. สภาพร่างกาย

เด็กที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์จะเรียนอ่านได้ดีกว่าเด็กที่อ่อนแอ เพราะความเจ็บป่วยต่าง ๆ เช่น ปวดฟัน ตาเจ็บ น้ำมูกไหล หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ๆ

จะมีผลกระทบ ทำให้โปรแกรมการสอนอ่านของลาซา เด็กที่ขาดเรียนบ่อย ๆ
ครูต้องสอนซ่อมเสริมให้

5. สภาพอารมณ์

เนื่องจากการอ่านมีความสำคัญ ดังนั้นเด็กจึงอาจได้รับแรงกดดันจาก
ผู้ปกครอง ครู หรือทางโรงเรียน ในการเร่งเร้าเกี่ยวกับการอ่าน เด็กบางคนอาจ
รับได้ แต่เด็กอีกหลายคนไม่สามารถพัฒนาขึ้นตามความหวังที่ตั้งไว้มากเกินไป ดังนั้น
ครูควรสนใจในเรื่องนี้ และพยายามช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน นอกจากนั้น
ควรสร้างให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น ท่องการ เรียนรู้ เรื่องเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ
เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดขึ้นชอบการอ่าน

6. สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกโรงเรียนจะมีผลกระทบกระเทือนต่อการอ่าน
ของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวที่รักการอ่าน อ่านหนังสือเป็นประจำ และรู้คุณค่าของ
การอ่าน จะมีความรอบรู้ และชำนาญกว่าเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ทางครอบครัวไม่สนใจการ
อ่าน และไม่พูดถึงเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ที่ได้อ่าน ส่วนสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน
เช่น จำนวนหนังสือที่มีอยู่ ประเภทของหนังสือ และการสนับสนุนของครู จะมีอิทธิพล
ถึงคุณความสนใจของเด็กเขาไปสู่การอ่านหนังสือได้

7. การจัดโปรแกรมการอ่าน

ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการอ่านได้แสดงความคิดเห็นว่าการจัดการเรียน
การสอนเกี่ยวกับการอ่านจะมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กมาก นอกจากจะขึ้นอยู่กับ
วิธีสอนและอุปกรณ์แล้ว ยังต้องพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการจัดการ
เรียนการสอน การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม การเลือกสิ่งที่จะให้เด็กอ่านให้เหมาะ-
สม และการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กด้วย

สรุปหัวข้อสำคัญ ๆ ในการพิจารณาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน คือ

1. ระคับสติปัญญา
 - ก. การแสดงออกโดยการใช้อำพุด
 - ข. การแสดงออกที่ไม่ใช้อำพุด
2. ทักษะที่ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาวะและความพรอม
 - ก. ขวงความสนใจ
 - ข. ทักษะทางสังคม
 - ค. ความสามารถจำแนกสิ่งที่ได้ยิน
 - ง. ความสามารถจำแนกสิ่งที่เห็น
 - จ. ความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา
 - ฉ. พัฒนาการทางภาษาพุด
3. แรงจูงใจในการอ่าน
 - ก. คานิยมที่ได้จากภายนอกโรงเรียน
 - ข. คานิยมที่ได้จากโรงเรียน
4. สภาพร่างกาย
 - ก. สภาพปกติของหู
 - ข. สภาพปกติของตา
 - ค. สุขภาพทั่ว ๆ ไป
 - ง. พัฒนาการและการทำงานของระบบประสาท
5. สภาพอารมณ์
 - ก. อิทธิพลจากภายนอกโรงเรียน
 - ข. อิทธิพลจากทางโรงเรียน
6. สภาพแวดล้อม
 - ก. โอกาสในการใช้ภาษา
 - ข. โอกาสที่ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ
 - ค. สิ่งรบกวนที่ทำให้หลีกเลี่ยงการอ่าน

7. โปรแกรมการ เรียนการสอนอ่าน

- ก. ครู
- ข. คุณภาพของการสอน
- ค. ปริมาณของการสอน
- ง. เวลาที่เริ่มสอนอ่าน
- จ. การจึลล่ำดึบชั้นในการสอนอ่าน¹

หนังสือกับความตองการของเด็ก

ในการศึกษาถึงความตองการตามธรรมชาติของเด็กนั้น ได้มีบุคคลที่อยู่ในวงการหนังสือเด็กหลายคนสนใจในเรื่องนี้ แมรี ฮิลล์ อาร์บัทนอท ได้รวมความตองการตามธรรมชาติของเด็กที่สัมพันธ์กับหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งกล่าวโดยสรุป ดังนี้คือ

ในขณะที่มีความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นในสังคม-แต่ความตองการพื้นฐานของคนเรายังคงเป็นอยู่เช่นเดิม ความตองการของเด็กในวัยเริ่มต้นเช่นนี้มีลักษณะที่เป็นส่วนตัว แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้น ความตองการเหล่านี้จะได้รับอิทธิพลจากระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้เป็นลักษณะรวมของสังคมมากขึ้น ดังนั้นเด็กควรได้รับประสบการณ์ที่จะช่วยสนองความตองการตามธรรมชาตินี้ เพื่อช่วยให้วัยเด็กสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งหนังสือสามารถจะสนองความตองการของเด็กได้โดยตรง และทางอ้อมถ้าหนังสือนั้นเขียนขึ้นอย่างมีคุณค่า มีเป้าหมาย และสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก

1. ความตองการความสุขสบายตามร่างกาย ความรู้สึกของเด็กเกี่ยวกับความปลอดภัยทางตามร่างกาย เริ่มต้นที่ความรัก ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ และยัง

¹Richard J. Smith and Dale D. Johnson, Teaching Children to Read (New York: Addison-Wesley Publishing, 1976), p. 20-27.

เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น การรับประทานอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ
ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ต่างรู้สึกว่าคุณค่าของวิถีชีวิตจะก่อให้เกิดความรู้สึกหรือเป็น
สัญลักษณ์ของความปลอดภัยได้ ในหนังสือหลาย ๆ เล่มจึงเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึง
ความร่ำรวย บ้านหลังใหญ่โต ความเก่งกล้าของตัวละครที่ต้องต่อสู้กับชีวิต วิญญาณ
เป็นต้น

2. ความต้องการที่จะรักและได้รับความรัก มนุษย์ทุกคนต้องการความรัก
จากบุคคลต่าง ๆ และต้องการที่จะรักบุคคลอื่นด้วย ถ้าความต้องการนี้มีมากขึ้น จะต้อง
หาสิ่งมาชดเชย เช่น เด็กที่ผิดหวังและถูกปฏิเสธจากครอบครัวมักเรียกร้องความสนใจ
และความรักจากคนอื่นเป็นการทดแทน เมื่อเด็กรู้สึกว่าได้รับความรักเพียงพอ จะมีความ
มั่นคงทางจิตใจ และจะสามารถแสดงความรักต่อผู้อื่นได้ ในหนังสือหลายเล่ม
ที่เขียนเกี่ยวกับชีวิตในครอบครัว ความสัมพันธ์ฉันมิตร การอยู่ร่วมกันในสังคม การ
ช่วยเหลือกัน ความเมตตาต่อสัตว์เลี้ยง เรื่องเหล่านี้อาจใช้ตัวละคร เป็นคน หรือสัตว์
แต่เนื้อหาทั้งหมดแสดงถึง ความรัก ความอบอุ่น มิตรภาพ การเสียสละ ซึ่งจะส่งเสริม
ให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับความรัก

3. ความต้องการเป็นเจ้าของ เป็นความต้องการที่พัฒนามาจากความตอง
การความปลอดภัย นั่นคือเป็นภาวะที่บุคคลต้องการให้เป็นที่ยอมรับ เป็นส่วนหนึ่งของ
หมู่คณะของสังคม ในวัยเด็ก เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของครอบครัว ซึ่งทัศนคติใน
ครอบครัวจะนำไปสู่การปรับตัวในสังคมต่อไป เช่น กับเพื่อน ในโรงเรียน ในชุมชน
และในชาติของตน หนังสือเด็กที่เกี่ยวกับครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน สิ่งแวดล้อม
จะช่วยขยายความเข้าใจ และสร้างพื้นฐานความต้องการเป็นเจ้าของนี้ได้อย่างดี

4. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ความต้องการนี้เริ่มต้นมาตั้งแต่
ในวัยทารก ทารกพยายามที่จะนั่ง คลาน เดิน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ความ
สามารถทางร่างกาย และเมื่อเติบโตขึ้น ความพยายามนี้จะแสดงออกมาในรูปที่ซับซ้อน
ขึ้น เช่น การแสดงความสามารถทางดนตรี กีฬา การศึกษาคำนวณ นอกจากการใช้
ความพยายามเพื่อแสดงความสามารถของตนแล้ว คนเรายังมีความต้องการที่จะแข่งขัน

ความสามารถของพบกับบุคคลอื่นด้วย การที่มีชีวิตอย่างมีความสุขนั้น ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่จะต้องมีระดับความต้องการในการแข่งขันกันที่เหมาะสม หนังสือที่จะเป็นประโยชน์เพื่อสนองความต้องการนี้ ควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับ บุคคลสำคัญ ผู้กล้าหาญ ความหวังหรือความไม่ฝัน เรื่องของผู้คอยความสามารถหรือพิการ แทรกจุกตอกสู้กับชีวิต

5. ความต้องการความเปลี่ยนแปลง การเล่นของเด็กอาจแสดงถึงความต้องการค่านี้นี้ แม้สำหรับผู้ใหญ่ในชีวิตประจำวันที่ต้องทำงานหนัก จะต้องการพักผ่อน การผ่อนคลายความตึงเครียด และความบันเทิงอื่น ๆ ซึ่งการอ่านหนังสือจะเป็นการพักผ่อนได้อย่างหนึ่งสำหรับเด็ก ๆ บางครั้งเด็กได้รับความกดดันจากการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่ตั้งให้ จากความล้มเหลวในการเรียน จากความคอยทางร่างกาย การเลือกหนังสือเพื่อช่วยสนองความต้องการค่านี้นี้ จึงควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเผชิญภัย เรื่องตลกขบขัน เรื่องเพื่อน เรื่องลึกลับ ซึ่งเด็กจะได้รับความพอใจและผ่อนคลายความกดดันได้ นับว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เด็กพอจะหาได้

6. ความต้องการที่จะรู้ เด็กมักอยากรู้อยากเห็น ซึ่งพอแม่มีกว่าคำถามที่จะตอบคำถามมากมายของเด็ก แต่ความอยากรู้อยากเห็นนี้เป็นสัญลักษณ์ของความเฉลียวฉลาด ดังนั้นพ่อแม่ไม่ควรปิดกั้นโอกาสของเด็ก อาจใช้หนังสือเป็นเครื่องมือตอบคำถามเด็กได้ หรือชี้แนะแนวทางการค้นคว้าด้วยตนเองให้แก่เด็กได้ หนังสือเหล่านี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารคดี หรือความรอบรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ประเทศในโลก สัตว์ ดวงดาว แอวกาศ อากาศยาน งานประดิษฐ์ นอกจากนี้ สารานุกรม หรือพจนานุกรม ยังเป็นแหล่งค้นคว้าได้อย่างดีด้วย

7. ความต้องการค่านิยม และความเป็นระเบียบ มนุษย์มักแสวงหาความสุขอันเกิดจาก ศิลปะ ความสวยงาม และความบันเทิงใจอยู่ตลอดเวลา เช่น ฟังเพลง ฟังดนตรี ละคร ภาพยนตร์ แต่งกายสวยงาม ชมงานศิลปะ เกี่ยวกับภาพเขียน ภาพปั้น เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เราจะพบและทำความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นจากการอ่านหนังสือ

ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ๆ¹

วัตถุประสงค์ของการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

ละเมียด ลิมอักษร และศรีภูเพียง ไก่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก โดยสรุปดังนี้คือ

1. เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
2. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและการกระทำที่ดี
5. เพื่อส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม และการกระทำที่ดี²
6. เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินอารมณ์ และถือเป็นต้นทางการอย่างหนึ่ง
7. ให้ความรู้และข่าวสารแก่เด็ก
8. ให้ความหมายแก่เด็ก
9. ช่วยพัฒนาคุณค่าและทัศนคติในอันที่ทองการจะให้เด็กเจริญเติบโต
10. ช่วยให้เด็กเข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสิ่งแวดล้อม และเข้าใจสิ่งที่ผ่านมาในอดีต
11. ช่วยกระตุ้นให้เกิดจินตนาการ
12. เป็นแหล่งบันเทิงใจ³

¹Mary Hill Arbuthnot and Zena Sutherland, Children and Books, p. 6-16.

²ละเมียด ลิมอักษร, "มาทำหนังสือเด็กกันเถอะ," ประชาศึกษา 29 (กรกฎาคม 2521): 23.

³ศรีภูเพียง (นามแฝง), "วรรณกรรมสำหรับเด็กจากศรีชนชัยถึงเรื่องของมาเหมียว," โลกหนังสือ 1 (ธันวาคม 2520): 58.

ลักษณะของหนังสือสำหรับเด็ก

รายงานการสัมมนาเรื่อง การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย โค้ดอภิปรายถึงลักษณะของหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

1. เนื้อหาสาระสำคัญ ควร เป็น เรื่องที่สนุก และช่วยให้เด็กได้ใช้จินตนาการ กำหนดให้มีตัวละคร ชูเรื่องและสร้างปมของเรื่องพร้อมกับถวญปัญหาเป็นตอน ๆ ไม่ควรยาวนัก และไม่จำเป็นจะต้องผูกให้เป็นเรื่องเป็นราวเสมอไป อาจเป็นถึงละอัน พันละน้อยที่เป็นความรูปร่าง ถ้าเป็นเรื่องเพื่องั้น เช่น อิทธิฤทธิ์ อาถรรพ์ และมหัศจรรย์ต่าง ๆ ควรหาทางแก้ไขให้เรื่องจบลงด้วยเหตุผลที่เป็นไปได้ หรือให้คติแก่ผู้อ่านได้
2. วิธีการเสนอเรื่อง สำหรับเด็กเริ่มอ่านควร เป็น เรื่องที่เล่าต่อเนื่อง และเสนอปัญหาอย่างง่าย ๆ สำหรับเด็กที่อ่านได้คล่องแล้ว อาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้คือ ไขบสนทนา การบรรยาย การแสดงความรู้สึก โดยใช้วิธีการเหล่านี้เพื่อสร้างแนวของเรื่องที่เป็นปัญหาให้เด็กสนใจติดตาม แล้วจบลงด้วยการตอบคำถามหรือปัญหา ซึ่งทำให้เด็กต้องติดตามตลอดเวลาที่อ่าน และจะต้องเขียนไม่ให้สับสน โดยเรียงลำดับก่อนหลังตามเนื้อเรื่องและลำดับจากง่ายไปหายาก
3. สำนวนภาษา ภาษาในหนังสือสำหรับเด็กจะง่ายและตรงไปตรงมาไม่กดยไขคำยาก และไขถอยคำที่สร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองกับเด็ก ควรหลีกเลี่ยงคำพูดที่หยาบ แม้ว่าจจะแสดงถึงลักษณะของตัวละคร
4. ตัวละคร อาจเป็น คน หรือตัวละครอื่น ๆ เช่น สัตว์ สิ่งของต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กรู้จัก สนใจ และชอบ การกำหนดลักษณะตัวละครต้องเหมาะสม เด็กเข้าใจได้ง่าย และบทบาทของตัวละครจะต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
5. ภาพประกอบ เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของหนังสือสำหรับเด็ก เพราะภาพประกอบจะเป็นเครื่องมือให้เด็กเข้าใจเนื้อเรื่องและสนใจหนังสือมากยิ่งขึ้น ลักษณะของภาพประกอบควร เป็นภาพที่แสดงอารมณ์เคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา แสดงความรู้สึก

มีสีสันสวยงาม ถ้าเป็นภาพที่แสดงถึงรายละเอียดของความเป็นจริง จะต้องใช้ภาพประกอบตามความเป็นจริง แต่ถ้านำเรื่องเป็นเรื่องเพื่อฝันอาจใส่รายละเอียดแปลก ๆ ออกไปได้ เช่น ต้นไม้สีต่าง ๆ

6. ลักษณะรูปเล่ม ควรมีขนาดเหมาะกับเด็กที่จะอ่านหนังสือนั้น การเย็บเล่มทนทาน กระดาษหนาคุณภาพดี กำหนดตัวอักษร เหมาะสมกับสายตาของเด็ก¹

ความสนใจในการอ่านของเด็ก

ชาร์ลอตต์ เอส ฮัท และ คอริส ยัง คุณ ได้ศึกษาความต้องการและความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็ก โดยพิจารณาจากลักษณะของเด็กตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ ซึ่งกล่าวโดยสรุป คือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2

ลักษณะของเด็ก	ความต้องการและความสนใจ
ช่วงความสนใจนานขึ้นกว่าเดิม	ชอบเรื่องสั้น ๆ หรือเรื่องยาวที่เขียนจบเป็นตอน ๆ
สนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว อยากรู้อยากเห็นมากขึ้น	ต้องการอ่านหนังสือหลาย ๆ ประเภท เช่น เรื่องในบ้าน เพื่อนบ้าน และเรื่องในประเทศ ต่างประเทศ
มีพัฒนาการ เกี่ยวกับจินตนาการมากขึ้น	ชอบหนังสือที่เป็นเรื่อง ฝัน เรื่องง่าย ๆ ที่ใช้จินตนาการ
รู้จักระเบียบกฎเกณฑ์และความยุติธรรม	ต้องการแลกเปลี่ยนหนังสือกันอ่าน อยากให้เรื่องที่อ่านแสดงออกถึงความ

¹สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, รายงานการสัมมนาเรื่องการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก (พระนคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2515), หน้า 114 - 129.

ลักษณะของเด็ก

มีอารมณ์ขัน

สนใจเรื่องเกี่ยวกับเพศ

รูปร่างเปลี่ยนแปลง พันธะเริ่มขึ้น
และมีพัฒนาการทักษะการเคลื่อนไหว
ดีขึ้น

ต้องการโอกาสที่จะเป็นตัวของตัวเอง

ต้องการความรัก ความอบอุ่น และ
ความปลอดภัยในชีวิตครอบครัวมากขึ้น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

ช่วงความสนใจยาวขึ้นอีกมาก

มีความสามารถและความสนใจ

หลายอย่าง เด็กหญิงและเด็กชาย
มีความสนใจต่างกัน เมื่ออายุ 9 ขวบ
เด็กจะแสดงออกและทำกิจกรรมตาม
เพศของตนความต้องการและความสนใจ
ยุติธรรม เช่น คนทำดีได้รับผลดีตอบแทน

แทน

ชอบเรื่องตลกขบขัน เรื่องที่จบอย่างฉับ
ความคาดหวัง ชอบการเล่นคำครูควรมีความสามารถที่จะตอบคำถาม
เด็กได้หนังสือความรู้เกี่ยวกับร่างกายของเรา
จะช่วยให้เด็กยอมรับการเปลี่ยนแปลง
ของตนและของผู้อื่นควรมีโอกาสได้เลือกหนังสืออ่านด้วยตนเอง
ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้เด็กเข้า
ห้องสมุดควรอ่านหนังสือที่เขียนถึงครอบครัวที่
อบอุ่น สมาชิกมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันรู้ว่าการอ่านเป็นความสนุกสนาน และ
เป็นงานอดิเรก ต้องการอ่านหนังสือ
ตามลำพังควรได้อ่านหนังสือที่ตรงกับความสนใจ
และความสามารถ ครูควรพิจารณา
หนังสือเกี่ยวกับการแสดงออกที่ตรงตาม
ลักษณะของเพศชายหรือหญิง

ลักษณะของเด็ก

เริ่มรวมกลุ่มกันตามเพศ รู้จักการ
วิจารณ์ ก่นหาความถูก ผิด

มีความสามารถในการให้ความรวม
มือและทำงานเป็นกลุ่ม

สนใจเรื่องราวที่คิดต่อกันเป็นชุด และ
ชอบการสะสม

ชอบปัญหาและ เรื่องลึกลับที่ท้าทาย
ชอบสัญลักษณ์ และคำที่มีความหมาย
แอบแฝง

ความสามารถในการทำงานร่วมกัน
ดีขึ้น ชอบเล่นกีฬาเป็นทีม

สนใจบุคคลอื่นมากขึ้น ลดความคิด
ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเองลง สนใจ
เรื่องในอดีต ชอบเผชิญภัย

คนควาหาความรู้ เพื่อตอบคำถามที่ตน
สนใจ
ชอบ เรื่องสนุกสนานเกี่ยวกับชีวิต
ประจำวัน และการเผชิญภัยที่เพื่อน

ความต้องการ และความสนใจ

ต้องการโอกาสที่จะวิจารณ์หรืออภิปราย
หนังสือที่อ่าน การเลือกหนังสือจะได้รับ
อิทธิพลจากกลุ่ม

ควรได้อ่านหนังสือที่อธิบายถึงการอยู่
ร่วมกันเป็นกลุ่ม

ต้องการอ่านหนังสือให้ได้จำนวนมาก
ชอบหนังสือที่เขียนเป็นชุด เริ่มสะสม
หนังสือ

ชอบหนังสือเกี่ยวกับ เกม คำทาย
เรื่องลึกลับ

สนใจหนังสือเกี่ยวกับกีฬา

สนใจหนังสือประวัติบุคคล ความเป็น
อยู่ในอดีต ประชาชนชาติต่าง ๆ ชอบ
เรื่องที่ดำเนินอย่างรวดเร็ว และนา
ตื่นเต้น

ต้องการคำแนะนำในการค้นคว้าและ
การใช้ห้องสมุด หนังสืออ้างอิง
ครูควรคิดถึงความสำคัญของหนังสือที่
จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และ
ให้ความเพลิดเพลิน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

ลักษณะของเด็ก

- พัฒนาการทางร่างกายเปลี่ยนแปลงเร็ว
- เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น เด็กหญิงจะมีพัฒนาการ เขาสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กชาย
- 2 ปี สนใจความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย
- เข้าใจและยอมรับบทบาทตามเพศ
- สนใจเพศตรงข้าม
- สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ

- ความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ในอดีตดีขึ้น เริ่มเข้าใจตนเองในช่วงเวลาต่าง ๆ สามารถมองเห็นปัญหาได้ในหลาย ๆ ด้าน
- เข้าใจความเป็นจริง และรู้จักเรื่องเพื่อนได้ดีขึ้น
- ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลง ต้องการความเป็นอิสระ
- สนใจการรวมกลุ่มกันมาก และมีความต้องการ เป็นเจ้าของ อาจเกิดอคติต่อบางสิ่งบางอย่าง

ความต้องการและความสนใจ

- ยังคงสนใจในการอ่านแตกต่างกันตามเพศ ควรอ่านหนังสือที่ช่วยให้เข้าใจปัญหาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของตนเอง
- อ่านหนังสือที่ให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม
- ในช่วงนี้เด็กชอบอ่านหนังสือมาก มักเลือกอ่านตามความสนใจเป็นเรื่อง ๆ เช่น เรื่องลึกลับ สัตว์เลี้ยง นวนิยาย วิทยาศาสตร์
- ควรมีโอกาสศึกษา เรื่องในอดีตและควรได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการวิจารณ์ข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน
- ควรส่งเสริมให้เด็กได้อ่านเรื่องที่ใช่
- จินตนาการ
- ควรอ่านหนังสือที่อธิบายถึงบทบาทและการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว
- ควรมีโอกาสอภิปรายหนังสือเพื่อการยอมรับความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น

ลักษณะของเด็ก

เริ่มเลียนแบบ อาจจะทำจากโทรทัศน์
ภาพยนตร์ และหนังสือ สนใจเรื่อง

อาชีพในอนาคต

สนใจเรื่องความรู้สึกของคนและ
ผู้อื่น แสวงหาคำนิยาม สนใจปัญหา
อย่างกว้าง ๆ

ความต้องการและความสนใจ

ควรอ่านหนังสือที่แสดงตัวอย่างอันเหมาะ-
สมเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และงานอาชีพ

ควรมีโอกาสอภิปราย แสดงความคิดเห็น
ของตนเองเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน¹

องค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็ก

ชาร์ลอตต์ เอส ฮัค และดอริส ยังก์ ไคกำหนดองค์ประกอบของหนังสือ
สำหรับเด็ก และอธิบายไว้โดยสรุป ดังนี้

1. การผูกเรื่อง

สิ่งที่สำคัญในหนังสือเด็กคือ การผูกเรื่อง เด็ก ๆ มักจะถามว่าหนังสือเล่ม
นี้คืออะไร ซึ่งหมายถึงการผูกเรื่องที่ดีใหม่นั้นเอง การผูกเรื่องเป็นการวางแผนการของเรื่อง
ซึ่งจะกล่าวถึงพฤติกรรมของตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร การผูก
เรื่องจึงเป็นเหมือน เส้นใยที่โยงเอารายละเอียดของเรื่องเข้ามารวมไว้ด้วยกัน จนทำ
ให้ผู้อ่านต้องการติดตามอ่านเรื่องต่อไป

การผูกเรื่องของหนังสือที่ดีจะเริ่มขึ้นอย่างมีเหตุมีผล และค่อยเป็นค่อยไป
ตามลำดับ ซึ่งผู้อ่านจะสังเกตได้จากพฤติกรรมและการตัดสินใจของตัวละครในเรื่องคือ
เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และจะต้องไม่ทำให้ผู้อ่านเบื่อหน่ายหรือเคาเหตุการณ์ต่อไป

¹Charlotte S. Huck and Doris Young Kuhn, Children's
Literature in the Elementary School, 2d ed. (New York: Holt,
Rinehart and Winston, 1968), p. 31-36.

ได้ การผูกเรื่องในหนังสือสำหรับเด็ก มักจะใช้การบรรยายของผู้แต่ง เป็นส่วนใหญ่ และสิ่งสำคัญที่สังเกตเห็นได้ คือ ผู้แต่งพยายามเสนอแนวทางของเรื่องเพียงเรื่องเดียว เพราะเด็กไม่มีวุฒิภาวะพอที่จะเข้าใจเรื่องที่ซับซ้อนได้

2. ฉาก

โครงสร้างของเรื่องประกอบขึ้นด้วย การผูกเรื่อง และการสร้างฉาก ฉากของเรื่องอาจเป็นในอดีต ปัจจุบัน หรือแม้ในอนาคต และอาจเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหลายแห่งก็ได้ เช่น ในบ้าน ในสวน ในเมืองเล็ก ๆ ในนครใหญ่ ในป่า หรือดินแดนอื่น ๆ ตามที่จะกำหนดให้

ดังนั้นฉากของเรื่องจะเกี่ยวกับ การกำหนดสถานที่และเวลา ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ควรจะให้ เป็นผลต่อการสร้างตัวละคร พฤติกรรมของตัวละคร และการดำเนินเรื่อง กล่าวคือ ทั้งหมดนี้จะต้องสอดคล้องกัน

การสร้างฉากของเรื่องทำได้หลายอย่าง อาจเป็นการบรรยาย บทสนทนา และความนึกคิดหรือ พฤติกรรมของตัวละคร สิ่งสำคัญสำหรับผู้แต่งเรื่องก็คือ จะต้องเข้าใจเรื่องเวลา และสถานที่ที่ใช้ในเรื่อง เพื่อแต่งให้ถูกต้องตรงตามความที่ควรจะเป็น

3. แก่นของเรื่อง

แก่นของเรื่องของหนังสือ หมายถึง การเปิดเผยความตั้งใจของผู้แต่งเรื่อง ว่าต้องการสะท้อนแนวคิดสำคัญอะไร เช่น เรื่องความสัมพันธ์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรัก ความอดทน ความสำคัญของมิตรภาพ การยอมรับตนเอง เป็นต้น จะสังเกตได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กมักกำหนดให้แก่นของเรื่องเสนอคุณธรรมที่งดงามเพื่อสร้างเสริมให้เกิดลักษณะที่ดีแก่เด็ก

4. การสร้างตัวละคร

การสร้างตัวละครในหนังสือสำหรับเด็กมีลักษณะพิเศษคือ จะต้องสมจริง สมจริง เป็นไปได้ในความรู้สึกของเด็ก หรือมีลักษณะที่เด็กคุ้นเคยอยู่เสมอ การสร้างตัวละครที่สัมพันธ์กับความสามารถของผู้แต่งในอันที่จะแสดงออกถึงลักษณะที่แท้จริงของตัวละคร ชี้ให้เห็นลักษณะเด่นลักษณะคอบ หรือจุดอ่อนของตัวละครให้ปรากฏชัดเจน

ในการ เปิดตัวละคร แต่ละตัวในเรื่องอาจทำได้หลายอย่าง

- ก. บรรยาย หรือเล่าถึงตัวละครนั้นโดยตรง
- ข. กำหนดให้ตัวละครสนทนากับตัวละครอื่น
- ค. อธิบายความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร
- ง. แสดงความกึกกั่นของตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครนั้น ๆ
- จ. แสดงพฤติกรรมของตัวละคร

หนังสือเด็กที่มักใช้การ เปิดตัวละครหลาย ๆ แบบ เพราะการใช้วิธีใดวิธีหนึ่งอย่าง เดียวนั้น จะทำให้ลักษณะของตัวละครขาดความลึกซึ้ง และหลักสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การทำให้ตัวละครมีชีวิตชีวาและเป็นจริง เป็นจิ้งนั้น ผู้แต่งจะต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ตัวละคร เช่น เติบโตขึ้น เปลี่ยนนิสัย เปลี่ยนรูปร่าง เป็นต้น

5. วิธีการเขียน

วิธีการเขียน หมายถึง กระบวนการเลือกใช้คำและการจัดรูปประโยค เพื่อเสนอเนื้อหา วิธีการเขียนที่ดีจะต้องสอดคล้องกับ การผูกเรื่อง แก่นของเรื่อง และตัวละครในเรื่อง เพราะจะก่อให้เกิดบรรยากาศของเรื่อง

วิธีการเขียนจะต้องสะท้อนให้ผู้อ่านเข้าใจจากของเรื่อง และความเป็นมาของตัวละคร เด็กมักไม่ชอบเรื่องที่บรรยายมากเกินไป แต่จะชอบการเขียนที่ทำให้เกิดภาพพจน์ ก่อให้เกิดการ เปรียบเทียบกับพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก เด็กในระดับประถมตอนปลาย ๆ จะสามารถเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่แสดงออกเป็นสัญลักษณ์ได้แล้ว สัญลักษณ์เหล่านี้จะเป็น เครื่องมือที่มีลักษณะ เป็นรูปธรรม หรือเป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายของสิ่งที่ เป็นนามธรรมได้ง่ายขึ้น เช่น พระอาทิตย์ขึ้น เป็นสัญลักษณ์ของการ เริ่มต้น การเขียนที่จะทำให้เด็กชอบเรื่อง จึงไม่ควรใช้การบรรยายมาก เด็กชอบบทสนทนาของตัวละคร ผู้แต่งควรพยายามทำเรื่องให้มีการเคลื่อนไหว เพื่อช่วยให้เรื่องราวสนุกสนาน น่าติดตามอ่าน การเรียบเรียงคำก็เป็นสิ่งที่จะต้องระมัดระวัง ผู้แต่งควรเลือกใช้คำที่เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับเรื่อง ไม่ควรใช้คำศัพท์มากนัก เด็กอาจจะวิเคราะห์ไม่ได้ว่า หนังสือแต่ละเล่มมีวิธีการเขียน

อย่างไร แต่เด็กจะสามารถแสดงปฏิกิริยาต่อหนังสือนั้นได้ และเด็กมักจะชี้ได้ว่าไม่ชอบ
ใครง่ายกว่าจะตัดสินใจว่าชอบ

6. ลักษณะรูปเล่ม

ลักษณะรูปเล่มของหนังสือ รวมถึง ขนาด รูปทรง การออกแบบหน้าหนังสือ
ภาพประกอบ คุณภาพของกระดาษ ตัวอักษร และการเย็บเล่ม โดยทั่วไปแล้วเด็กมัก
ตัดสินใจเลือกหนังสืออ่านจากรูปแบบนี้เอง เนื่องจากความก้าวหน้าในการพิมพ์ ทำให้
หนังสือสำหรับเด็กสวยงาม น่าอ่านมากขึ้นกว่าเดิม แต่การเลือกหนังสือให้เด็กผู้ใหญ่ควร
พิจารณาหนังสือที่องค์ประกอบทั้งหมดไม่ควร เลือกที่ลักษณะรูปเล่มเพียงอย่างเดียว¹

ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดประเภทหนังสือสำหรับเด็กจากผลงานของผู้เชี่ยวชาญ
และผู้เกี่ยวข้องในวงการหนังสือสำหรับเด็กหลาย ๆ ท่าน ซึ่งพอจะประมวลประเภทของ
หนังสือสำหรับเด็กได้ดังนี้คือ

1. หนังสือภาพ

ชาร์ลอตต์ เอส ฮัค และคอรีย์ส ยังก์ คุณ อธิบายเกี่ยวกับหนังสือภาพว่า

หนังสือภาพเป็นหนังสือสำหรับเด็กเล็ก ซึ่งยังมีความสามารถในการอ่าน
น้อยมาก และความสนใจจะอยู่ที่ภาพเพียงอย่างเดียว ส่วนคำที่มีประกอบภาพนั้น ไม่จำ
เป็นต้องมีก็ได้ เพราะไม่ได้มุ่งให้เด็กอ่านคำเป็นอันดับแรก ดังนั้นหนังสือภาพจึงควร
เป็นเรื่องที่เสนอเนื้อเรื่อง หรือแนวความคิดเรื่องหนึ่งเรื่องใดเท่านั้น จะต้องไม่ซับซ้อน
เพื่อช่วยให้เด็กสามารถเข้าใจเนื้อหาของหนังสือโดยการดูภาพแต่เพียงอย่างเดียว

¹ Charlotte S. Huck and Doris Young Kuhn, Children's

หนังสือภาพกับหนังสือประกอบภาพสำหรับเด็กทั่ว ๆ ไป มีความแตกต่างกันคือ หนังสืออ่านประกอบภาพ จะต้องใช้ความสามารถในการอ่านสูงขึ้น เช่น เด็กตั้งแต่ชั้น ป.3 ขึ้นไป อาจอ่านได้เองโดยตลอด แต่เด็กระดับต่ำกว่านั้นอาจต้องให้ผู้ใหญ่ช่วยอ่านให้ฟัง แต่อย่างไรก็ตามหนังสือประกอบภาพก็เขียนขึ้นโดยใช้คำศัพท์ในวงจำกัดกับระดับอายุของเด็ก ส่วนหนังสือภาพแม่เด็กเล็กก็สามารถอ่านได้ด้วยตนเอง ความแตกต่างกันอีกประการหนึ่งก็คือ หนังสือประกอบภาพ มีตัวละครมาก และการผูกเรื่องซับซ้อนกว่า ส่วนหนังสือภาพ จะใช้ตัวละครและฉากของเรื่องซ้ำ ๆ กัน

หนังสือภาพมีลักษณะเนื้อหาที่แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- ก. หนังสือภาพที่ให้ความรู้ เช่น หนังสือที่คัดอ่านเบื้องต้น พวกหนังสือ ก. โถ ABC หนังสือนับจำนวน หรือหนังสือสำหรับแนวคิดทาง ๆ เช่น ฤดูกาล อากาศ รูปทรง ขนาด ทิศทาง การเปรียบเทียบ ร่างกายของเรา และเรื่องในครอบครัว เป็นต้น
- ข. หนังสือภาพที่ให้ความบันเทิง ได้แก่ นิทาน เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องในชีวิตประจำวัน วรรณกรรมเก่า ๆ เป็นต้น¹

2. เรื่องที่เป็นจริง

ชาร์ลอตต์ เอส ฮัล และคอริส ยัง คุณ ได้ให้ความหมายและคำอธิบายว่า เรื่องที่เป็นจริงเป็นเรื่องที่ช่วยให้เด็กเข้าใจตนเอง เข้าใจธรรมชาติของการดำรงชีวิต และเข้าใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางให้เด็กสร้างค่านิยมและแนวคิดของตนเองได้ เรื่องที่เป็นจริงนี้อาจเป็นเรื่อง คันทัน ผจญภัย ตลกขบขัน จินตนาการ หรือความรัก แต่สิ่งที่สำคัญที่จะชี้ลักษณะของหนังสือประเภทนี้ก็คือ ความเป็นจริง คือ เรื่องราวทั้งหมดเป็นไปได้ หรืออาจเกิดขึ้นได้จริง ๆ

¹Ibid., p. 108-136.

เนื้อหาของหนังสือประเภทนี้จะครอบคลุมเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจ
เป็นเรื่องต่อไปนี้

ชีวิตในครอบครัว

เรื่องในชีวิตประจำวันทั่วไป

การแสดงความสามารถ

วัฒนธรรม

เรื่องของเด็กต่างชาติ

การดำรงชีวิตในสังคม

การปรับตัว

การเข้าอยู่ในกลุ่ม-หมู่คณะ

การเดินทาง การท่องเที่ยว

ลักษณะการเสนอเนื้อหาของเรื่องที่เป็นจริง อาจแต่งเรื่องในแนวทางที่มี

ลักษณะ ดังนี้

เรื่องตลกขบขัน

เรื่องเล่า

ชีวประวัติบุคคล

นวนิยายทางประวัติศาสตร์

การเผชิญกับต้นเหตุ ลึกลับ¹

3. เรื่องเพื่อน

ชาร์ลอตต์ เอส ฮัท และคอรินส ยิง คุณ ไท่กล่าวถึงลักษณะของหนังสือ
ประเภทเพื่อน ว่า

¹ Ibid., p. 216-229.

เรื่องเพื่อน คือ เรื่องที่ใช้จินตนาการในการอ่านเนื้อหาของเรื่องจะตรง
 ข้ามกับความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น ลัทธิพุทธโค ของเลนมีชีวิตจิตใจ ขนาดของตัวละครผิด
 ความเป็นจริง คนที่มีกำลังมหาศาล หรืออาจสร้างโลกเพื่อนขึ้นมาใหม่ เรื่องเพื่อนที่
 แต่งดี ๆ จะมีการผูกเรื่องและสร้างตัวละครที่น่าเชื่อ เสนอแก่นของเรื่องที่มีสาระ และ
 เขียนควยวิชาการที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

เนื้อหาของเรื่องเพื่อนสำหรับเด็ก ไคแก

โลกกลับ หรือพิภพมหัศจรรย์

อาณาจักรที่อยู่ในจินตนาการ

เรื่องเพื่อนเกี่ยวกับสัตว์

ของเล่นและตุ๊กตาวิเศษ

มนุษย์ทรงพลังและอำนาจ

ภูมิจิตกลับใจทำดี

ความมหัศจรรย์เกี่ยวกับเวลา¹

4. เรื่องเกี่ยวกับสัตว์

หนังสือสำหรับเด็กในเรื่องที่เกี่ยวกับสัตว์ได้รับความนิยมมาก เด็ก ๆ
 จะได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนาน เรียนรู้การแสดงความรักความเมตตา รู้จักสังเกต
 ความเป็นอยู่ของสัตว์ ได้เห็นแนวทางที่จะเลี้ยงสัตว์ของตน แม้การสอนคุณธรรมโดยใช้
 สัตว์เป็นตัวละคร เด็กก็จะสามารถเรียนรู้คุณธรรมนั้น ๆ ได้

จากการศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กเกี่ยวกับสัตว์ ผู้วิจัยได้
 แบ่งเรื่องเกี่ยวกับสัตว์เป็น 2 ประเภท คือ

¹Ibid., p. 338-366.

ก. เรื่องสัตว์ที่เป็นหนังสือวิทยาศาสตร์ คือ เรื่องสัตว์ที่เขียนเป็นเชิงวิชาการ เล่าถึงธรรมชาติ ความเป็นอยู่ นิสัย รูปร่าง ของสัตว์ต่าง ๆ¹

ข. นิยาย นิทาน เรื่องสั้นเกี่ยวกับสัตว์ เด็กเล็ก ๆ ชอบกันมาก เรื่องประเภทนี้ยังแบ่งตามลักษณะการเขียนเรื่องได้ 3 ลักษณะคือ

(1) สัตว์ที่มีความนึกคิดเหมือนคน พูดได้ แสดงท่าทางคล้ายคน เช่น เรื่องลูกหมูสามตัว

(2) สัตว์ที่มีลักษณะเป็นสัตว์แต่พูดได้ เช่น เรื่องลูกเป็ดขี้เหร่

(3) เรื่องเล่า เป็นเรื่องสั้นที่มีสัตว์เป็นตัวเอกของเรื่อง โดยมากมักเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์ในเรื่อง เช่นนี้พูดไม่ได้ เช่น เรื่องลูกสัตว์ หนูนิกกับสัตว์เลี้ยง²

5. นิทานชาวบ้าน

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้กล่าวถึงลักษณะของนิทานชาวบ้านว่า

1. เป็นเรื่องเล่าควยถอยคำธรรมดา เป็นภาษารอยแก้ว ไม่ใช่ร้อยกรอง
2. เล่าควยปากสืบทอดมา เป็นเวลาช้านาน แต่ต่อมาในระยะหลังเมื่อการเขียนเจริญขึ้น ก็อาจเขียนขึ้นตามเค้าเดิม ที่เล่าควยปาก
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าเป็นใคร อาจแคววเป็นของเค้า ฟังมาจากผู้เล่าในอดีตอีกทอดหนึ่ง³

¹สิรินทร์ ชวงโชติ, "หนังสือสำหรับเด็ก" (คำบรรยายในวิชาหลักการวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนในระดับประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 21 สิงหาคม 2522).

²Mary Hill Arbuthnot, and Zena Sutherland, Children and Books, p. 392-403.

³รัฐจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2517), หน้า 74, อ้างจากกุหลาบ มัลลิกะมาส, คติชาวบ้าน (พระนคร: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, 2508).

รัฐจวน อินทรกำแหง ใ้แบ่งนิทานชาวบ้านออกตามแบบของนิทาน
ดังนี้

ก. นิทานปรัมปรา เป็นเรื่องค่อนข้างยาวอย่างซับซ้อน ไม่สามารถ
กำหนดเวลาใ้ควาเกิดขึ้นเมื่อใด และมักกล่าวถึงผู้มีอิทธิฤทธิ์อำนาจ ตัวเอกต้องเก่งกว่า
ใคร ๆ เช่น โสณนอยเรือนงาม

ข. นิทานท้องถิ่น สั้นกว่านิทานปรัมปรา มักเป็นเรื่องเหตุการณ์เกี่ยว
และมีเรื่องของความเชื่อ ขนบประเพณี เช่น ทำไมเสือจึงมีลาย ทำไมกาจึงมีขนสีดำ
เรื่องผี ภูโสมเฝ้าทรัพย์ เป็นต้น

ค. เทพนิยาย คือ นิทานที่มีเทวดา นางฟ้า เป็นตัวสำคัญ เช่น เมขลา
รามสูร เรื่องของครุฑ พญานาค เป็นต้น

ง. นิทานตลกขบขัน เป็นเรื่องสั้น ๆ แสดงเรื่องโหดขันอย่างไม่น่าจะ
เป็นไปได้ อาจแสดงถึงความโง่หรือปฏิกิริยาไหวพริบ การขบขัน

จ. นิทานเกี่ยวกับสัตว์ คือสัตว์พูดได้ เช่น เรื่องยายกะตา กระต่าย
กับเต่า¹

6. สารคดีความรู้อบตัว

แมรี ฮิลล์ อารัมภนอท และชีนา ชูทเทอร์แลนด์ กล่าวถึง หนังสือ
สำหรับเด็กประเภทสารคดี โดยสรุปดังนี้

หนังสือสำหรับเด็กประเภทสารคดี จะเกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้ที่เป็น
สาระ และขอใ้เท็จจริง ดังนั้นจึงมุ่งที่จะเสนอสาระต่าง ๆ ตามลำดับของเนื้อหาที่
เหมาะสมและถูกต้อง จนผู้อ่านสามารถเข้าใจความได้ หนังสือสารคดีสำหรับเด็ก
คือ หนังสือที่เขียนโดยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างดีในสาขาที่เขียน และเขียนควย
สำนวนภาษาที่สละสลวย เข้าใจง่าย ชวนติดตาม โดยที่ผู้เขียนนั้นจะต้องเข้าใจความ

¹รัฐจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า 74 - 75.

ต้องการ ความสนใจ และระดับความสามารถของผู้อ่าน

ลักษณะสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กประเภทสารคดีความรู้รอบตัว คือ

ก. ความถูกต้อง เป็นเกณฑ์สำคัญที่สุดของหนังสือประเภทสารคดี หนังสือสารคดีที่ดีจะต้องถูกต้องตามความเป็นจริง ทันสมัย อธิบายหลักการ หรือทฤษฎีต่าง ๆ อย่างชัดเจน เสนอสาระสำคัญ ๆ อย่างครบถ้วน

ข. วิธีการเขียน อาจจะเสนอสาระโดยตรง หรืออาจเขียนเป็นเรื่องราวที่สอดแทรกความรู้สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาของเรื่อง แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องเสนอสาระสำคัญตามที่กำหนดไว้ และผู้อ่านสามารถเข้าใจและได้รับความรู้จากการอ่าน จึงต้องเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายและเหมาะสมกับเด็กในระดับอายุที่ผู้เขียนหนังสือที่ตั้งใจจะให้ผู้อ่าน

ค. การจัดลำดับเนื้อหา จะต้องเสนอเนื้อหาตามลำดับที่เป็นจริง และเข้าใจได้ง่าย ควรกำหนดหัวข้อใจความสำคัญไว้ให้ชัดเจน

เนื้อหาของหนังสือประเภทนี้มีอยู่กว้างขวางหลายสาขา และหลายรูปแบบ ดังนี้คือ

ก. เรื่องที่เสนอแนวคิด เช่น เรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน เวลา ลำดับ ชุมชน ชีวิตในครอบครัว เรื่องเกี่ยวกับตนเอง

ข. สารคดีประกอบภาพ เป็นการเสนอเนื้อหาสาระที่ใช้ภาพเป็นการอธิบายความรวมกันกับคำบรรยาย อาจจะผูกเป็นเรื่องแล้วสอดแทรกสาระ หรืออาจเป็นการบรรยายแต่ใช้ภาพประกอบมาก

ค. การทดลอง เช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์ การทดลองใช้เครื่องมือ

ง. การท่องเที่ยว

จ. เรื่องทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับบุคคลในอดีต โบราณสถาน โบราณวัตถุ เหตุการณ์ในอดีต เป็นต้น

ฉ. ศิลปะ ใดก็เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ อาจเป็นเรื่องประวัติศิลปะ ลักษณะสำคัญ ศิลปิน ของศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น การแสดง จิตรกรรม คนตรี เป็นต้น

ข. สารคดีวิทยาศาสตร์ สารคดีประเภทนี้เขียนได้กว้างขวาง เพราะปัจจุบันความเจริญทางด้านนี้มีมาก อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับร่างกายของเรา ชีวิตสัตว์ ชีวิตพืช ดวงดาว อวกาศ ภาวะสิ่งแวดล้อม ประดิษฐ์กรรมใหม่ ๆ

ฅ. หนังสือแนะนำกิจกรรม เช่น การพับกระดาษ การปลูกต้นไม้ การทำการฝีมือ การวาดภาพระบายสี การถ่ายภาพ เป็นต้น¹

7. หนังสือประเภทร่ายกรอง

รัฐจวน อินทรกำแหง กล่าวถึงหนังสือประเภทกวีนิพนธ์หรือร่ายกรองว่า สูงเสริมให้เกิดจินตนาการ ให้ความละเอียดอ่อนแก่จิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก โนมนำจิตใจให้ชื่นบาน เห็นความงามแจ่มใสลึกซึ้งของธรรมชาติ ยิ่งเมื่ออ่านใหม่เสียง รสไพเราะของกวีนิพนธ์จะเข้าไปสัมผัสความรู้สึก เป็นประหนึ่งคนตรีไพเราะที่บรรเลงให้เกิดความชุ่มชื้น²

ชาร์ลอตต์ เอส ฮัท และ คอริส ยิง คุณ ได้อธิบายเกี่ยวกับร่ายกรองสำหรับเด็ก ดังนี้คือ

คำร้องกรองขยายการสื่อความหมาย และให้ประสบการณ์แก่เด็กทั้งในด้านความคิด และความรู้สึก เพราะเมื่อเด็กอ่านคำร่ายกรอง เด็กจะต้องใช้การตอบสนองโดยส่วนตัวในด้าน จินตนาการ สติปัญญา อารมณ์ และความรู้สึก

ลักษณะคำร่ายกรองสำหรับเด็ก

ก. ไขค่าง่าย ๆ อาจใช้คำซ้ำ ๆ กันก็ได้

ข. เป็นเรื่อง que เด็กอ่านแล้วเข้าใจได้ คือ มีลักษณะเป็นรูปธรรมมาก

¹Mary Hill Arbuthnot and Zena Sutherland, Children and Books, p. 586-600.

²รัฐจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า 112.

ค. เนื้อเรื่องเกี่ยวกับความสนุกสนาน สดชื่น ไม่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความโศกเศร้า ความเกลียดชัง ความกลัว

ง. รูปแบบคำร้อยกรอง ใช้อย่างง่าย ๆ อาจเป็นการวางคำให้ได้สัมผัสกันโดยไม่มีรูปแบบตายตัว หรืออาจเป็นคำกลอน แต่ใช้อย่างง่ายทั้งสิ้น

เนื้อหาของคำร้อยกรองสำหรับเด็ก

ก. บทรอนเล่น อาจเป็นของเก่า หรือแต่งขึ้นใหม่ เนื้อหาว่าง ๆ แต่สนุกสนาน เด็กอ่านแล้วจำได้ง่าย

ข. คำร้อยกรองที่เป็นเรื่อง การกำหนดเนื้อเรื่องเหมือนหนังสือสำหรับเด็กทั่ว ๆ ไป แต่แต่งโดยใช้คำร้อยกรองเนื้อเรื่องต่าง ๆ อาจเป็น

1. นิทาน
2. เรื่องเกี่ยวกับครอบครัว
3. ธรรมชาติ เช่น อากาศ ฤดูกาล ภูมิประเทศ
4. เรื่องเกี่ยวกับสัตว์
5. เรื่องในชีวิตประจำวัน¹

หลักการเขียนคำร้อยกรองสำหรับเด็ก

สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ได้อธิบายถึงหลักที่สำคัญในการเขียนคำร้อยกรองสำหรับเด็กว่า

ก. ต้องเขียนถึงเรื่องที่เด็กรู้จัก โดยเฉพาะโวหารเปรียบเทียบจะท่องกล่าวถึงเรื่องที่เด็กคุ้นเคย และชื่นชอบสิ่งนั้น ๆ เช่น "...สานพอมใบใหญ่ใหญ่ไว้ใส่ไข่นกกระทา ไข่มันโตเหลือโต เหมือนแตงโมบางละมุน..." เด็กเคยเห็นไข่ไก่ ไข่นก และแตงโม ก็จะสนใจวาดภาพไข่ใบโตถูก

¹ Charlotte S. Huck and Doris Young Kuhn, Children's

ข. เด็กชอบเสียงและการเคลื่อนไหว คำร้องกรองที่ได้คำที่มีเสียงฟังแปลก ๆ และสนุก เด็กจะชอบและจำได้ง่าย เช่น "โคงเตง โคงเวา กินแต่ของ เขาของเราเก็บไว" "กากากบินมาไวไว..." และ "เจ้มเจ้ม ข้าวไม่เป็ม กินปลาเปลาเปลา พ่อแม่เขาวา ทำตาชาวชาว"

ค. การใส่คำสอนจะต้องระมัดระวัง ไม่ควรสอนตรง ๆ เช่น "วันล้างหน้าทุกวัน เมื่อฉันนอน" แต่ควรใช้คำหรือกล่าวถึงสิ่งที่เด็กชอบ และเด็กจะเรียนได้จากบทหรือกรองที่สนุกนั้น เช่น "ปากทองจะรองหาใคร กลวยสองเครือไม้เหลือสักใบ" "จำใจแม่คนไหน ใครมีบุญใดกินสารีบ ใครปอบบับ กินรางหมาเน่า" และ "น้ำเขียวเอ๋ย น้ำเขียวคลุกคลัก อยาเลนน้ำนั้ก น้ำจะแทงเจ้าไป จระเขยเจ้า จะบอกเล่าแก่ใคร"¹

วิธีการแต่งหนังสือสำหรับเด็ก

สิรินทร์ ช่วงโชติ ได้บรรยายถึงวิธีการแต่งหนังสือสำหรับเด็กไว้เป็นลำดับขั้น ดังน้ก

1. เลือกเรื่อง การเลือกเรื่องเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมเด็กสนใจ มีประโยชน์ ส่งเสริมการเรียนการสอน ถ้าเป็นเรื่องที่ถูกเขียนมีความรู้เรื่องนั้น ๆ จะดีมาก การเลือกเรื่องใหญ่ตั้งต่อไปนี้ประกอบ

ก. หลักสูตร

ข. หนังสือในท้องตลาด

ค. ความสนใจของเด็ก

2. กำหนดชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องที่ดีต้อง

ก. อานง่าย ทั้งง่าย เป็นชื่อที่ทำให้เด็กอยากอ่านเรื่อง

ข. ไม่ยาวนาน

¹สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, รายงานการสัมมนาเรื่อง
การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก, หน้า 247 - 251.

3. ทหาความรู้เกี่ยวกับ เรื่องที่จะเขียนใหม่มากที่สุดโดยอ่าน
 - ก. หนังสือเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หลาย ๆ เล่ม
 - ข. วารสาร และอื่น ๆ
4. กำหนดขอบเขตของหนังสือ โดย
 - ก. กำหนดจุดประสงค์ (สำหรับหนังสือสารคดี) หรือแก่นของเรื่อง (ของหนังสืออ่านง่าย ๆ) สำหรับชั้น ป.1 - 2 ควรมีแก่นของเรื่องหรือจุดประสงค์เกี่ยวกับพอ
 - ข. กำหนดเนื้อหาหายย่อ ๆ หรือเค้าโครงเรื่องของหนังสือ
5. ถ้าทำได้ ควรกำหนดขนาดของหนังสือ (กำหนดความกว้าง ยาว หนา) เพื่อจะประมาณได้ถูกกว่า จะเขียนยาวแค่ไหน
6. เขียนเรื่องลงในกระดาษ (ขนาดเท่าหนังสือ) และกำหนดภาพประกอบไวควย ควรร่าง แกะไข หลายครั้งจนพอใจ
7. ในการเรียบเรียงควรคำนึงถึง
 - ก. เริ่มเรื่องจากสิ่งใกล้ตัวเด็ก สิ่งที่มีมองเห็นอยู่เป็นประจำแล้วค่อย ๆ อธิบายให้กว้างออกไป
 - ข. ใช้คำง่าย ๆ เหมาะแก่วัยของเด็ก เรียบเรียงเป็นประโยคสั้น ๆ เข้าใจง่าย ประโยคละ 7 - 10 คำ
 - ค. อย่าใช้คำศัพท์ หรือไชนอยที่ลึกลับ ถ้าจำเป็นต้องใช้ควรอธิบายความหมายไวควย
 - ง. เขียนประโยคที่คล้ายคำพูด เพราะฟังง่าย ใช้คำเรา เขา เธอ นักเรียน
 - จ. สำหรับเด็กเล็ก ๆ อย่าเขียนยาวเพิ่มความกว้างของหน้าให้เหลือที่ว่างคานข้างไวควย
 - ฉ. สำหรับเด็กโตขึ้นมาอีก ให้เขียนย่อหน้าสั้น ๆ
 - ช. กำหนดภาพประกอบให้ละเอียดควาต้องการภาพอะไรในลักษณะใด

8. เขียนจบแล้ว นำมาอ่านทบทวน และแก้ไขใหม่ถ้ายังไม่ถูกใจ¹

หนังสือสำหรับเด็กที่แปลจากภาษาต่างประเทศ

มีหนังสือสำหรับเด็กของต่างประเทศที่ดีเด่น หรือเป็นที่รู้จักกันทั่วไป พิมพ์จำหน่ายอยู่ในบ้านเมืองของเราเป็นจำนวนไม่น้อย เช่น เรื่อง "สโนไวท์" "เจ้าหญิงนิทรา" "ลูกหมูสามตัว" "โรบินฮูด" "ปีเตอร์แพน" เป็นต้น หนังสือเหล่านี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ผ่านมา เพราะเราขาดแคลนผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กที่แต่งเรื่องสำหรับเด็กโดยเฉพาะ หนังสือแปลเหล่านี้มีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการอ่านของเด็ก เช่นเดียวกับหนังสือสำหรับเด็กโดยทั่ว ๆ ไป

สิรินทร์ ชวงโชติ ได้อธิบายถึงวิธีการแปลหนังสือสำหรับเด็กจากต่างประเทศไว้ ดังนี้

1. การเลือกเรื่อง เป็นงานอันดับแรกที่สำคัญมาก ควรเลือกเรื่องที่น่าสนใจ และเป็นคติสอนใจให้คิด
2. ต้องอ่านเรื่องให้ตลอด อย่างน้อย 2 ครั้ง แล้วจึงลงมือแปล
3. อ่านและแปลทีละหน้า ใจกว้าง ๆ ประโยคสั้น ๆ
4. ถ้าใช้คำสนทนา ควรเขียนให้เป็นภาษาพูด ให้เหมาะกับเรื่อง
5. หากความรู้เพิ่มเติม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร เช่น ตัวละครที่เป็นสัตว์หรือรายละเอียดอื่น ๆ ให้เข้าใจถูกต้อง
6. หนังสือที่มีภาพประกอบ และใช้ภาพจากต้นฉบับเดิม ควรระวังความยาวของภาษาไทยอย่าให้เกินเนื้อหาที่ใช้ในต้นฉบับ
7. รูปภาพประกอบในเรื่องเดิมควย และแปลให้คล้องจองกับภาพ²

¹สิรินทร์ ชวงโชติ, "หนังสือสำหรับเด็ก".

²เรื่อง เดิม.

การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็ก

ชาร์ลอตต์ เอส อັค และคอริส บัง คุณ ได้กำหนดเกณฑ์การตัดสินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็ก โดยการใช้องค์ประกอบสำคัญของหนังสือเป็นหลักในการพิจารณาเป็นรายละเอียดดังนี้ คือ

1. การสำรวจเบื้องต้น

- ก. ประเภทของเนื้อหาของหนังสือ
- ข. ชื่อผู้แต่ง
- ค. ราคา
- ง. ปีที่พิมพ์
- จ. สำนักพิมพ์

2. การดูกรเรื่อง

- ก. เป็นหนังสือที่อ่านสนุกหรือไม่
- ข. เนื้อหามีเหตุผลหรือไม่
- ค. นำรายละเอียดมาผูกเป็นเรื่องได้แค่เพียงใด
- ง. สร้างเหตุการณ์เพื่อนำไปสู่แกนของเรื่องอย่างไร
- จ. สร้างเสริมคุณธรรม หรือความรู้สึกที่ดีหรือไม่

3. ฉากของเรื่อง

- ก. กำหนดสถานที่ที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่
- ข. เหตุการณ์เกิดขึ้นในเวลาใด เหมาะสมถูกต้องตรงตามความเป็นจริงตามกาลเวลานั้น ๆ หรือไม่
- ค. กำหนดฉากของเรื่องสอดคล้องกับตัวละคร และพฤติกรรมของตัวละครหรือไม่

4. การสร้างตัวละคร

- ก. ใช้วิธีการเปิดตัวละครอย่างไร

- (1) การบรรยาย
 - (2) ผ่านความนึกคิดของตัวละครอื่น
 - (3) บทสนทนา
 - (4) การกระทำ
- ข. มีความเปลี่ยนแปลงที่ตัวละครหรือไม่ เช่น
- (1) เติบโตขึ้น
 - (2) เปลี่ยนนิสัยใจคอ
 - (3) เปลี่ยนบุคลิกภาพ
- ค. ตัวละครน่าสนใจหรือไม่
- ง. มีเหตุผลในการกำหนดพฤติกรรมของตัวละครหรือไม่
5. แก่นของเรื่อง
- ก. มีแก่นของเรื่องหรือไม่
- ข. เส้นอแกนของเรื่องอย่างคอบเป็นคอบไปหรือบอกรตรง ๆ
- ค. แก่นของเรื่องมีส่วนสำคัญต่อเรื่องทั้งหมดหรือไม่
- ง. มีคติสอนใจหรือไม่
6. วิธีการเขียน
- ก. วิธีการเขียนเหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่
- ข. บทสนทนาเหมาะสมกับลักษณะตัวละครและเป็นธรรมชาติเพียงใด
- ค. มีการวางรูปประโยค หรือใช้ลักษณะคำประพันธ์ที่อ่านเข้าใจง่ายหรือไม่
- ง. ใช้วิธีการเขียนที่ชวนให้ติดตามอ่านหรือไม่
- จ. สร้างอารมณ์หรือความรู้สึก เช่น ลึกลับ น่ากลัว สนุกสนาน ปลอดภัย อย่างไม่ค่อยอย่างหนึ่งบางหรือไม่

7. ลักษณะรูปเล่ม

ก. ภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่ คือ

(1) ขยายความเข้าใจเนื้อเรื่อง

(2) ตรงตามที่บรรยายอยู่ในเนื้อเรื่อง

ข. ขนาดหนังสือเหมาะสม

ค. จัดหน้าหนังสือให้กว้างไว้ที่ริมของหน้ากระดาษ

ง. ตัวหนังสือเหมาะสมกับสายตาของเด็ก

จ. การเย็บเล่มทนทาน

ฉ. คุณภาพของกระดาษ¹

ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็ก

ริชจวน อินทรกำแหง ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็ก โดยว่า หนังสือที่ดีสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่เด็กอ่านด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยไม่มีการบังคับให้อ่าน เพราะมีเนื้อหาสาระตรงกับความสนใจ มีรูปเล่มที่สวยงาม สะดุดตา และมีการจัดหนังสือขานให้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือให้ความบันเทิง หรือ ให้ความรู้แก่เด็กก็ตาม หนังสือที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ตรงกับความสนใจของเด็ก ความสนใจในที่นี้หมายถึง ความสนใจที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เกี่ยวกับความชอบ ความต้องการและรสนิยม คือ

ก. เป็นหนังสือสนุกให้ความเพลิดเพลินอารมณ์

ข. ส่งเสริมจินตนาการ เด็กเป็นวัยที่มีจินตนาการและชอบสร้างจินตนาการอยู่แล้ว ภาพหนังสือเรื่องในช่วยส่งเสริมหรือให้โอกาสให้เด็กได้ร่วมสร้างจินตนาการของตนไปพร้อม ๆ กันด้วยจึงจะดี

ค. ส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ เช่น เรื่องที่กล่าวถึงความสำเร็จของตัวละครในเรื่อง ซึ่งทำให้เด็กเกิดความภูมิใจไปด้วย

ง. สอนอารมณ์ที่ปรารถนา หมายถึง อารมณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น

¹Charlotte S. Huck and Doris Young Kuhn, Children's Literature in the Elementary School, p. 17-18.

อยากเป็นคนเก่ง, อยากรับความรัก, อยากรับผู้มีความสำเร็จ เป็นคน และสนอง
อารมณ์สร้างสรรค์โดยแฝงคติ

จ. สูงเสริมความรู้ เด็กชอบเกิดความรู้สึกอยากรู้ อยากเห็น ทั่วมากขึ้นตามวัย
และดึงแวงคลุม เช่น หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติศึกษาอย่างง่าย ๆ เสริม
สร้างบุคลิก กล่อมเกล้าจิตใจให้มีคุณธรรม

2. เคาโครงเรื่อง ไม่ซับซ้อน มีแนวคิด หรือหัวใจของเรื่องที่เด่น ซึ่งเด็กจะ
สามารถจับใจโดยง่าย เรื่องสั้น ๆ ตัวละครอยู่ในวัยใกล้เคียงกับผู้อ่าน

3. ส่วนภาษา ใช้ภาษาที่ง่ายชัดเจน และเป็นภาษาที่เด็กเข้าใจ เป็นคำธรรมดา
ที่เด็กสามารถเข้าใจได้ทันที โดยไม่ต้องคิดหาคำแปล ฉะนั้นแต่ละหน้าของหนังสือ
ควรใช้คำบรรยายเพียงเท่าที่จำเป็นจริง ๆ บางเรื่องอาจบรรยายด้วยภาพทั้งเล่ม
โดยเด็กจะใค้จินตนาการของตนผสมคิดสนุกไปกับเรื่องควย

4. ภาพ กลาวได้ว่าภาพเป็นหัวใจของหนังสือสำหรับเด็กที่เคียว เพราะเด็กชอบ
ความเปลือๆ ความสนุก ชอบอ่านภาพมากกว่าตัวหนังสือ ภาพที่งามและมีชีวิต
ชีวะจะชวนให้เด็กสนใจ หนังสือสำหรับเด็กไม่ควรขาดภาพประกอบเลย เป็นอันขาด

ภาพประกอบจะเป็นลักษณะใดก็ได้ คือจะเป็นภาพวาด ภาพลายเส้น ภาพถ่าย
ภาพแกะสลัก เป็นต้น คุณสมบัติของภาพนั้นต้องเป็นภาพที่มีความรู้สึก มีชีวิตชีวะมี
ความรู้สึกเหมือนเคลื่อนไหวได้ สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอธิบายเรื่องใด จะเป็น
ภาพสีหรือภาพขาวดำก็ได้ ถ้าเป็นภาพสี การให้สีนั้นควรมีศิลปะที่จะส่งเสริมให้ภาพ
นั้นมีชีวิตยิ่งขึ้น

นักเขียนภาพหนังสือเด็กที่มีชื่อเสียงนั้นภาพเขียนเขาเป็นสากล คือ หมาย
ความว่า สามารถจะเอาอารมณ์และความรู้สึกของคุณ ไม่ว่าจะ เป็นเด็กในชาติใด
ภาษาใด ให้เกิดความรู้สึกประทับใจ ไปตามความเคลื่อนไหวและความมีชีวิตของ
ภาพนั้น

5. รูปเล่ม สิ่งที่ควรพิจารณา คือ

ก. ขนาด ไม่สามารถจะกำหนดขนาดหนังสือเด็กให้เป็นการตายตัวได้
เด็กชอบขนาดต่าง ๆ กัน บางคนอาจจะชอบขนาดใหญ่ กลาง เล็ก หรือเล็กมาก
ก็ได้ มีตั้งแต่ขนาดเล็ก $4 \times 2\frac{1}{2}$ นิ้ว ไปจนถึงขนาด $12\frac{1}{2} \times 9$ นิ้ว

นอกจากนี้รูปเล่มอาจมีลักษณะเป็นแนวนอนหรือแนวตั้ง ความยาวอาจ
ตั้งแต่ 20 - 40 หน้าก็ได้ แต่ไม่ควรยาวเกินความสามารถของเด็กที่จะอ่าน
เรื่องยาวมากหรือหนักจนยกไม่ขึ้น

ข. การจัดหนังสือ ควรมีความประณีตตั้งแต่ปกของหนังสือ ภาพที่หน้าปก
ควรสอดคล้องกับเรื่อง เพื่อเรียกความสนใจของผู้อ่าน และเป็นการนำทางผู้อ่าน
ไปสู่เนื้อเรื่อง ทั้งยังเป็นการสร้างรสนิยมนและความเข้าใจในความงามแห่งศิลปะ

ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านด้วย

(1) การจัดหน้าหนังสือ สำหรับหนังสือเด็กนั้น ผู้จัดพิมพ์ควรทิ้งหน้าให้ว่างก่อนขึ้นเรื่อง จะเป็นเสมือนการปล่อยลมของ เด็กใหวาง ก่อนที่จะทำความเข้าใจกับเรื่อง การปล่อยหน้ากระดาษว่างบางจะช่วยให้เด็กสามารถทำความเข้าใจและติดตามเรื่องไคร่รวดเร็วขึ้น

(2) การเว้นเนื้อที่ริมหนังสือทั้งด้านในและด้านนอกใหวางมาก ๆ จะทำให้เด็กสบายตามากขึ้น

(3) ตัวหนังสือ เด็กยิ่งเล็กลงตัวหนังสือก็ควรจะโต เพื่อให้ได้สัดส่วนกับสายตาของเด็ก และควรพิมพ์ด้วยตัวที่อ่านง่ายชัดเจน

(4) กระดาษที่พิมพ์ ควรเป็นกระดาษดี เพื่อให้ทั้งภาพและตัวหนังสือชัดเจน

(5) การเย็บเล่ม ทนทาน แข็งแรง เพราะเด็กยังไม่รู้จักการหยิบหนังสือควยความทะนุถนอม

(6) การตรวจรูป ควรให้ถูกต้อง อย่าให้มีผิดได้ เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่กำลังจดจำ และถ้าจดจำสิ่งที่ผิดแล้วจะแยกยากมาก¹

ความร่วมมือในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก

หนังสือสำหรับเด็กที่สำเร็จเป็นรูปเล่มขึ้นมาได้ ย่อมต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ที่ร่วมมือกันทำให้หนังสือน่าอ่าน และมีคุณค่าละเอียด ลีลาอักษร ไกล่กลาวถึงเรื่องนี้ว่า

การจัดทำหนังสือสำหรับเด็กจะสำเร็จสมความมุ่งหมายได้ควยความร่วมมือของหลายฝ่าย ทั้งผู้เขียนเรื่อง ผู้เขียนภาพ สำนักพิมพ์ ผู้จำหน่าย โรงเรียน ผู้ปกครอง และเด็กผู้อ่าน

1. ผู้เขียนเรื่องต้องเข้าใจเด็ก เพื่อเขียนเรื่องตามความสนใจและความต้องการของเด็ก

2. ผู้เขียนภาพต้องอ่านหนังสือให้ตลอดเรื่องก่อน เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องแล้วรวมหารู้จักกับผู้เขียน เพื่อช่วยกันวางแผนการวาดภาพให้ใ้ภาพที่เหมาะสมกับเรื่อง และช่วยความสนใจของเด็ก บางทีผู้เขียนเรื่องและผู้เขียนภาพอาจจะ

¹ รัญจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า 101 - 122.

ของลคอุดมคติ และหลักการของตน และประนีประนอมกัน เพื่อให้ได้ภาพที่เหมาะสมที่สุดกับเรื่องและกับตัวเด็กผู้อ่าน

ผู้ออกแบบปกของอ่านเรื่องและออกแบบปกให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง แบบปกอาจจะเป็นแบบใหม่ที่เด็กรักได้ ปกเป็นของประกอบสำคัญในแง่ความดึงดูดใจเด็ก อย่างหนึ่ง เด็กชอบอะไรบางอย่าง แต่เปลี่ยนแปลงใหม่อยู่เสมอ

3. สำนักพิมพ์ต้องจัดพิมพ์ให้ใหญ่รูปเล่มที่สวยงาม น่าสนใจ และน่าอ่าน เช่น คุวรมีของสวยงามในหนังสือพอสมควร ไม่บรรจุตัวหนังสือเต็มทั้งปกหน้าและปกหลัง เป็นต้น

4. ผู้จำหน่ายควรจัดระบบการจำหน่ายให้กว้างขวาง หาชื่ออ่านในกระดาษพอสมควร ควรหาวิธีจัดให้หนังสือถึงตัวผู้อ่านมากที่สุด เช่น ติดต่อกับโรงเรียน ฝากขายตามร้านขายของที่พอบานแมบานติดต่อกับประจำ เป็นต้น

5. โรงเรียนควรถือเป็นหน้าที่ที่จะจัดซื้อหนังสือสำหรับเด็กเจ้าของสมุดของโรงเรียน หรือของสมุดของชั้น โดยจัดซื้อใหม่มาชดเชยกับจำนวนนักเรียน หาวิธีช่วยให้เด็กอ่าน เช่น จัดชั่วโมงอ่านหนังสือในห้องสมุด จัดชั่วโมงให้เด็กเล่านักหนังสือพิมพ์ไปจากห้องสมุด โดยให้เด็กผลักดันออกมาเล่าหน้าชั้น เป็นต้น

6. ผู้ปกครองส่งเสริมการอ่านและการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก โดยอนุญาตให้เด็กเลือกซื้อหนังสืออ่านเป็นประจำ หรือซื้อให้เด็กเป็นกรณีพิเศษ เช่น ในวันขึ้นปีใหม่ วันเด็ก ระหว่างปิดภาคเรียน หรือในงานอุปถัมภ์หนังสือแห่งชาติ เป็นต้น

ผู้ปกครองยังควรอ่านหนังสือกับเด็กด้วย เพื่อนำมาสนทนา และออกความคิดเห็นกัน นอกจากจะเป็นวิธีแนะแนวการอ่านหนังสือของเด็กเป็นอย่างดีแล้วยังจะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และช่วยให้เด็กสนใจการอ่านหนังสือกว้างขวางยิ่งขึ้น

7. เด็กควรได้รับกวดส่งเสริมและสนับสนุนให้รักการอ่าน ให้เห็นว่าการอ่านหนังสือเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งในทางให้ความรู้ ประสบการณ์ และความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ให้เห็นว่าหนังสือเป็นทั้งเพื่อนและครู และเกิดความเข้าใจว่าการอ่านหนังสือเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นการเรียนด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมให้มีความรู้กว้างขวางขึ้น เพิ่มเติมจากการเรียนในโรงเรียน¹

¹ละเมียด ลิมอักษร, "มาทำหนังสือเด็กกันเถอะ," ประชาศึกษา,

การวิจัยและการศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับของต่างประเทศ

นักการศึกษาหลายคนได้ศึกษาถึงความสนใจในการอ่านของเด็กระดับชั้นประถมศึกษา ดังนี้คือ

นายเจฟเฟอร์สัน ได้สำรวจความสนใจในการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 จำนวน 389 คน ในปี ค.ศ. 1957 และพร้อมกันนั้นก็ได้อ่านความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของเด็กของตนด้วย ผลปรากฏว่า สิบเรื่องแรกของผู้ปกครองคาดว่าเด็กชายจะชอบตรงกับคำตอบของเด็กเพียง 2 เรื่อง คือเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางไปดวงจันทร์ และเรย์เร เนียม และในสิบเรื่องแรกนี้ผู้ปกครองยังคาดว่าเด็กชายจะชอบเรื่องเกี่ยวกับสัตว์และเรื่องของเด็ก ๆ เอง แต่ไม่ตรงกับคำตอบของเด็ก ๆ เลย ส่วนสิบเรื่องแรกในคำตอบของผู้ปกครองของเด็กหญิงได้คำตอบตรงกับเด็กหญิงถึง 6 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เด็ก และสิ่งมหัศจรรย์ สำหรับเรื่องที่เด็กสนใจน้อยเป็นอันดับ 1 ถึง 10 ผู้ปกครองของเด็กชายตอบตรงกับคำตอบของเด็กชาย 6 เรื่อง เป็นเรื่องเกี่ยวกับทรงผม หัตถศึกษาสำหรับเด็กหญิง การพยาบาล เสื้อผ้าและอาหาร ส่วนอันดับ 1 ถึง 10 ของเรื่องที่สนใจน้อยของผู้ปกครองของเด็กหญิงตอบตรงกับคำตอบของเด็กหญิง 5 เรื่อง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประดิษฐ์ การบิน หน้าที่พลเมือง และการเงินของเด็กชาย การเปรียบเทียบความสนใจของเด็กหญิงและเด็กชาย ผลปรากฏว่าไม่สัมพันธ์กันเลย¹

ในปีต่อมา จอร์จ นอร์เวล ได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งและนับว่าสมบูรณ์มากถึงความแตกต่างของความสนใจในการอ่านของเด็กชายและหญิงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 โดย

¹ Benjamin F. Jefferson, "Some Relationships Between Parent's and Children's Preferences in Jevvenile Literature," The Elementary School Journal 58 (January, 1958): 212-218.

ใช้ตัวอย่างประชากรมากกว่า 24,000 คน เป็นนักเรียนในโรงเรียนทุกขนาดของ
 นิวเจอร์ซีย์ ได้ความคิดเห็นของตัวอย่างประชากรกว่า 960,000 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า
 เด็กชายชอบอ่านเรื่องผจญภัย ความกล้าหาญ วีรบุรุษ เรื่องตลกขบขัน ชีวิตจริง ชีวิต
 สัตว์ ส่วนเด็กหญิงชอบเรื่องผจญภัยที่ไม่แฝงความรุนแรง เรื่องลึกลับ ความรัก เรื่อง
 เกี่ยวกับความเป็นอยู่ในบ้าน ชีวิตในโรงเรียน สัตว์เลี้ยง และเรื่องที่อ่อนหวานซาบซึ้ง
 สำหรับเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบมากเท่า ๆ กัน ซึ่งส่วนใหญ่ชอบ
 เรื่องสุนัข และมา¹

ในปีต่อมา สโรวอร์ ได้วิจัยแนวความสนใจการอ่านหนังสือการ์ตูนของ
 นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 356 คน เปรียบเทียบความสนใจการอ่านหนังสือ
 ที่มีเนื้อเรื่องบรรจุไว้มากโดยใช้นักเรียนกลุ่มเดียวกัน ปรากฏว่าเด็กชายสนใจการ์ตูน
 มากกว่าหนังสือเรื่อง แต่เด็กหญิงสนใจหนังสือเรื่องมากกว่าการ์ตูน นักเรียนที่มีผล
 สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สนใจหนังสือเรื่องมากกว่าการ์ตูน ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนต่ำสนใจหนังสือการ์ตูนมากกว่า และในทำนองเดียวกันนักเรียนที่มี I.Q.
 สูงจะชอบหนังสือเรื่องมากกว่า และนักเรียนที่มี I.Q. ต่ำกว่าอีกพวกหนึ่งชอบหนังสือ
 การ์ตูนมากกว่าหนังสือเรื่อง นักเรียนที่ชอบหนังสือการ์ตูนและหนังสือเรื่องให้เหตุผล
 ตามลำดับความถนัดดังนี้

¹ George W. Norvell, What Boys and Girls Like to Read,
 (New Jersey: Silver Burdett Co., 1958), Quoted in Geraldine
 Moray, "What Does Research Say about the Interests of Children
 in the Intermediate Grades?" The Reading Teacher 31 (April
 1978): 765.

เหตุผลที่ชอบการ์ตูน

1. สนุก
2. น่าสนใจ
3. ชอบ
4. มีภาพมาก
5. ง่าย
6. มีเรื่องความอย
7. น่าตื่นเต้น
8. มีหลายแบบ
9. มีหลายเรื่อง
10. ชอบความลึกลับ

และผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นแนวความสนใจตามหนังสือประเภทต่าง ๆ ดังนี้
หนังสือที่เด็กชายชอบ

1. เรื่องความอย
2. เรื่องชาวอินเดียน
3. บุคคลสำคัญ
4. เรื่องสัตว์
5. ชำชั้น
6. เทพนิยาย
7. เรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ

เหตุผลที่ชอบหนังสือเรื่อง

1. น่าสนใจ
2. สนุก
3. ชอบ
4. มีเรื่องจริง
5. มีเรื่องต่าง ๆ กัน
6. เนื้อเรื่องดี
7. เนื้อเรื่องยาวและมาก
8. น่าตื่นเต้น
9. ผู้อ่านได้เรียนรู้
10. มีเรื่องเทพนิยาย

หนังสือที่เด็กหญิงชอบ

1. เทพนิยาย
2. ชำชั้น
3. เรื่องสัตว์
4. บุคคลสำคัญ
5. เรื่องเกี่ยวกับเด็ก ๆ
6. เรื่องความอย
7. เรื่องชาวอินเดียน¹

¹Vera Slover, "Comic Books V. S. Story Books," Elementary English 36 (May 1959): 319-322.

ในปี ค.ศ. 1962 คอปพา และชูเบอร์ต ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนการอ่านของผู้อุปการ โดยให้นักเรียนระดับประถมปลายจำนวน 83 คน ซึ่งมี I.Q. ระหว่าง 135-185 ตอบแบบสอบถาม พบว่าเด็กจำนวน 40 % ตอบว่ามีหนังสืออ่านที่บ้าน 20 - 100 เล่ม เด็กอีก 40 % ตอบว่ามีหนังสืออ่านที่บ้าน 10 - 20 เล่ม มีเด็กเพียง 20 % ที่ตอบว่าที่บ้านมีหนังสืออ่านเพียง 2 - 10 เล่ม โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีหนังสืออ่านที่บ้านคนละ 41 เล่ม เวลาที่นักเรียนใช้ในการอ่านนอกโรงเรียนเฉลี่ยวันละ 70 นาที หนังสือที่ทางบ้านจัดหาให้และนักเรียนชอบมากที่สุดคือ Children's Digest และผู้อุปการมีทัศนคติต่ออุปนิสัยในการอ่านของเรียนตามลำดับความถี่ ดังนี้

รายการ	จำนวนคน
1. ควรได้รับการสอนอ่านที่ค้มาจากโรงเรียน	41
2. ควรอ่านให้มากขึ้นอีก	28
3. ควรจำสิ่งที่อ่านให้ไคมากขึ้นอีก	23
4. ควรอ่านหนังสือที่ยากกว่านี้เพิ่มขึ้นอีก	18
5. ควรอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ	17
6. ควรอ่านออกเสียงช้า ๆ	17
7. ควรอ่านออกเสียงใหญ่ถูกต้อง	15
8. ไม่ควรอ่านบนเตียงนอน	13
9. ควรอ่านในใจให้ช้าลง	9
10. ควรอ่านในใจให้เร็วขึ้น	7
11. ควรรู้จักคำที่อ่านให้มากขึ้น	6
12. ควรอ่านแต่นอย	5
13. ควรเข้าใจสิ่งที่อ่าน	2 ¹

¹ Dan Coppa and Delwyn Schubert, "Do Parents Help Gifted Children Read?" The Journal of Educational Research 56 (September, 1962): 33-36.

ก.ศ. 1966 มอเรีย รายงานการวิจัยของสไตแอท (Stiert) ว่าเด็กหญิงอ่านหนังสือมากกว่าเด็กชายอ่าน เด็กหญิงชอบเรื่องที่เป็นนวนิยายมากกว่าเรื่องที่ไม่เขียนเป็นนวนิยาย ส่วนเด็กชายชอบเรื่องที่เป็นนวนิยายและไม่ใช่นวนิยายพอ ๆ กัน ผลการวิจัยที่น่าสนใจก็คือ เด็กชายสามารถบอกหัวข้อย่อย ๆ ของเรื่องที่สนใจอ่านได้มากกว่าเด็กหญิง โดยเฉพาะเรื่องประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการค้นคว้าใหม่ ๆ¹

ก.ศ. 1967 มอเรีย กล่าวถึงงานวิจัยของมาเทล คิง เกี่ยวกับความสนใจของเด็กในระดับประถมปลายว่า นักเรียนชอบเรื่องลึกลับ การผจญภัย เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ชีวิตในครอบครัว ชีวิตประวัติกีฬา วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ชี้แนะว่า เด็กอายุต่ำกว่า 9 ขวบลงมา จะมีความสนใจในการอ่านแตกต่างกันตามเพศน้อย แต่จะเริ่มมองเห็นความแตกต่างนี้ได้ตั้งแต่อายุ 8 ขวบ ซึ่งพบว่าเด็กชายมักอ่านเรื่องที่ไม่ใช่นวนิยายมากกว่าเด็กหญิง นอกจากนั้นยังพบว่าเด็กหญิงอาจเลือกอ่านเรื่องที่เด็กชายเลือกอ่าน แต่เด็กชายจะไม่เลือกเรื่องที่เด็กหญิงชอบอ่านเลย²

ในปีต่อมา โรเบอร์ท อีแมนส์ ได้ศึกษาความสนใจในการอ่านของเด็กในครัวเมือง โคโยใช้ตัวอย่างประชากรเป็นเด็กชาย 11 คน และเด็กหญิง 11 คน เรื่องที่นำไปใช้ในการวิจัยทั้งหมด 12 เรื่อง เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเมืองและเรื่องครอบครัว เพื่อนและสัตว์เลี้ยง ให้นักเรียนอ่านเรื่องทั้งหมด แล้วให้เลือกเรื่องที่ชอบ ผลปรากฏว่าทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว เพื่อนและสัตว์เลี้ยง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Geraldine Moray, "What Does Research Say about the Reading Interests of Children in the Intermediate Grades?" The Reading Teacher 31 (April 1978): 765.

²Ibid.

มากกว่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเมือง¹

ค.ศ. 1970 แอชเลย์ นักการศึกษาในแคนาดา ได้วิจัยเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง 7 จำนวน 900 คน โดยให้นักเรียนเลือกบอกเรื่องที่ชอบและไม่ชอบจากเรื่องทั้งหมด 40 เรื่อง เรื่องที่นักเรียนทั้งหมดชอบเป็นอันดับ 1 คือ เรื่องลึกลับมหัศจรรย์ โดยเฉพาะนักเรียนหญิงในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชอบเรื่องนี้ถึง 53.33 % ของนักเรียนในชั้นนี้ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ที่นักเรียนชอบเป็นอันดับรอง ๆ ลงมาได้แก่เรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องผี การขุด ขำขัน นิยายวิทยาศาสตร์ เรื่องสัตว์ เรื่องที่นักเรียนไม่ชอบเป็นอันดับ 1 คือเรื่องเกี่ยวกับความรัก ส่วนเรื่องที่ไม่ชอบรอง ๆ ลงมาได้แก่ เรื่องกีฬา คำประพันธ์ และสงคราม โดยเฉพาะเรื่องหลังนี้ นักเรียนหญิงในเกรด 4 - 7 ไม่ชอบอยู่ถึง 71 %²

ค.ศ. 1971 มอเรียได้รายงานการวิจัยของโดว์เนน (Downen) ว่าความสนใจในการอ่านของเด็กชายและเด็กหญิงแตกต่างกัน เรื่องที่เด็กชายชอบมากกว่าเด็กหญิง คือ การผจญภัย เรื่องยาว เรื่องประวัติศาสตร์ วิธีประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ กีฬา และวิทยาศาสตร์ ส่วนเรื่องที่เด็กหญิงชอบมากกว่าเด็กชายก็คือ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เทพนิยาย เรื่องเพื่อน เรื่องของเด็กต่างชาติ นอกจากนั้นยังพบความแตกต่างของความสนใจในการอ่านตามระดับชั้นด้วย คือ

¹Robert Emans, "What Do Children in the inner City Like to Read?" The Elementary School Journal, 68 (December 1968): 119-122.

²L. F. Ashley, "Children's Reading Interests and Individualized Reading," Elementary English 47 (December 1970): 1088-1096.

1. ความสนใจเรื่องเกี่ยวกับสัตว์จะลดลงตามลำดับ เมื่อเด็กอยู่ชั้นสูงขึ้นคือ จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 5
2. เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 4 ชอบเทพนิยายมากกว่าเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชอบเรื่องวิทยาศาสตร์ และเรื่องของเด็กชาติต่าง ๆ มากกว่าเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง 5¹

ในปีเดียวกันนี้ แมรี เอ จี แมคเคย์ ใควิจัยประกอบการศึกษาระดับปริญญาเอกถึงความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 จำนวน 711 คน ของโรงเรียนในเขตเมืองและชานเมืองพิตสเบิร์ก ปรากฏผลโดยสรุปคือ

1. เด็กที่มี I.Q. สูง ชอบเรื่องซับซ้อน เรื่องลึกลับ และชีวประวัติ มากกว่าเด็กที่เรียนช้า
2. เด็กที่ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านต่ำมีความสนใจในการอ่านน้อย
3. เมื่อเด็กมีความสามารถในการอ่านดีขึ้น เด็กจะสนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียนน้อยลง
4. ความสนใจในการอ่านของเด็กหญิงและเด็กชายแตกต่างกัน
5. เด็กโตสนใจเรื่องประวัติศาสตร์ ประเทศต่าง ๆ และชาวรวมโลกน้อยลง
6. เด็กในเขตชานเมืองชอบอ่านหนังสือมากกว่าเด็กในเขตเมือง
7. ความสนใจในการอ่านของเด็กนิวยอร์กที่มีความเป็นอยู่ระดับกลางแตกต่างกับความสนใจของเด็กนิวยอร์กที่มีความเป็นอยู่ระดับต่ำ
8. เด็กส่วนมากไม่ชอบเรื่องศาสนา และเรื่องภายในบ้าน²

¹Geraldine Moray, "What Doew Research Say about the Reading Interest...?" p. 765.

²Mary Agnes Good Mackay, "The Expressed Reading Interests of Intermediate Grade Students from Selected School in the Metropolitan Pittsburgh Area," Disertation Abstracts International 32 (October 1971): 1753 A.

ค.ศ. 1972 มอเรีย ได้รายงานถึงการวิจัยของ Schulte และคณะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือนอกเวลาของนักเรียนชั้นประถม ใน 4 มลรัฐของสหรัฐอเมริกา แต่ละมลรัฐมีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์ ตัวอย่างประชากร 6,568 คน พบว่าความสนใจในการอ่านของเด็กอยู่ในสภาพท้องถิ่นที่ต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน เรื่องที่เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ชอบก็คือ เรื่องเพื่อน เรื่องที่เป็นจริง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คำร่ายกรอง อนุทิน และสันตนาการ ลักษณะของเรื่องที่เด็กชอบก็คือเรื่องที่ถูกเป็น เรื่องหรือเป็นนวนิยาย แต่เมื่อเปรียบเทียบตามระดับชั้น จะพบว่าเด็กชั้นประถมปีที่ 4 ถึง 6 จะชอบนวนิยาย น้อยลงตามลำดับเมื่อเด็กโตขึ้น¹

ค.ศ. 1975 เจอร์รี แอล จอห์น ได้ศึกษาความสนใจในการอ่านของนักเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการแต่งหนังสือประกอบการเรียน ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียน ชั้นประถมปีที่ 4 ถึง 6 จำนวน 597 คน สิ่งที่ศึกษาคือลักษณะขององค์ประกอบของ หนังสือ 3 อย่างคือ ฉากของเรื่อง ตัวละคร และความสัมพันธ์ของตัวละคร เมื่ออยู่ เป็นกลุ่ม (ปฏิกริยาของชุมชน) วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ต้องการทราบว่านักเรียน ชอบลักษณะฉากของเรื่อง ตัวละคร ปฏิกริยาของชุมชน ในลักษณะที่เหมือนหรือตรงข้าม กับสภาพแวดล้อมและตัวนักเรียนเอง โดยการจัดทำภาพเลือนประกอบเสียง ซึ่ง สํารวจมาจากหนังสือสำหรับเด็ก ประเภทเรื่องที่เป็นจริงซึ่งมีขายในท้องตลาด เครื่องมือการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วย ภาพเลือน 5 คู่ ชุดแรกแสดงถึง สภาพของตัวเมืองที่แออัด และสภาพที่สงบเงียบ น่าสบาย ของชานเมืองและชนบท ชุดที่ 2 แสดงถึงตัวละครที่โชบบทบาทของเด็กในเมืองและเด็กในชนบท ชุดที่ 3 แสดงถึงความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ในเมืองและในชนบท ผู้วิจัยให้นักเรียนดูภาพเลือน

¹ Geraldine Moray, "What does Research Say about the Reading Interests..." p. 766.

ประกอบคำบรรยายทั้ง 15 คู่ แล้วให้นักเรียนตอบคำถาม เมื่อคุณภาพแต่ละคู่แล้ว คำถามที่ใช้คือ "นักเรียนชอบอ่านหนังสือที่ไรสภาพสิ่งแวดล้อม (ตัวละคร, ความสัมพันธ์ของชุมชน) แบบไหน" ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่อยู่ในเมืองชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 ชอบอ่านเรื่อง และหนังสือซึ่งเขียนโดยไรฉากของเรื่องตามสภาพของคนชั้นกลางที่อยู่ในเมือง ลักษณะตัวละครที่เป็นเด็กในเมือง และมีความสัมพันธ์ของชุมชนแบบคนในเมืองสรุปได้ว่า เด็กในเมืองชอบอ่านหนังสือที่ไรของคู่ประกอบดังกล่าวตามลักษณะแวดล้อมของเด็ก¹

ค.ศ. 1978 ลิน โอลิเวอร์ ได้ศึกษาถึงลักษณะเนื้อหาของหนังสือที่เด็กสนใจ ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ของโรงเรียนในเมืองที่แคลิฟอร์เนีย โดยให้นักเรียนชั้นละ 81 คน เรื่องที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเป็นเรื่องที่มีเนื้อหา 3 ประเภท คือ เรื่องเพื่อน เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ และเรื่องที่เป็นจริง ซึ่งแต่งโดยผู้เชี่ยวชาญในการแต่งหนังสือสำหรับเด็ก ผู้วิจัยอ่านเรื่องให้เด็กฟัง แล้วให้เด็กตอบคำถามว่าใครต้องการฟังเรื่องนั้น ๆ อีกบ้าง (เรื่องใหม่แต่เป็นประเภทเดียวกัน) โดยเด็กตอบคำถามลงในแบบสอบถามที่เตรียมไว้ ผลการวิจัยพบว่า เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชอบเรื่องเกี่ยวกับสัตว์มากที่สุด และชอบเรื่องที่เป็นจริงกับเรื่องเพื่อนเท่า ๆ กัน เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชอบเรื่องที่เป็นจริงและเรื่องเพื่อนมากเท่า ๆ กัน และชอบเรื่องเกี่ยวกับสัตว์น้อยกว่า 2 เรื่องที่กล่าวมา ผลการวิจัยสรุปว่า ระดับชั้นของเด็กกับลักษณะเนื้อหาของหนังสือมีความสัมพันธ์กัน²

¹Jerry L. Johns, "Reading Preferences of Urban Students in Grade Four Through Six," The Journal of Educational Research 68 (March 1975): 306-309.

²Lin Oliver, "The Reading Interests of Children in the Primary Grades," The Elementary School Journal 77 (May 1977): 401-406.

การวิจัยและการศึกษาคนที่เกี่ยวข้องในประเทศ

การวิจัยเกี่ยวกับความสนใจในการอ่าน และลักษณะหนังสือที่เด็กชอบในประเทศไทย มีดังนี้

เมื่อ พ.ศ. 2515 สมทรง สีสลายน ได้ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะหนังสือที่เด็กชอบ" การวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึงลักษณะหนังสืออันประกอบด้วย ขนาดรูปเล่ม ขนาดตัวอักษร และลักษณะภาพซึ่งนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 6 และ 7 ชอบ ตลอดจนเหตุผลในการเลือกหนังสือของนักเรียนในด้านที่เกี่ยวกับขนาดรูปเล่ม ขนาดตัวอักษร และลักษณะภาพ

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย นักเรียนชายหญิงซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 6 และ 7 จำนวน 144 คนจากโรงเรียนปวโรฬารวิทยา โรงเรียนสมถวิลราชดำริ โรงเรียนศึกษาวัดนา โรงเรียนสามัญมหาวิธานูวัตร โรงเรียนเทศบาลวัดลาดบัวขาว และโรงเรียนวัดมหาพฤฒาราม จำนวนโรงเรียนละ 24 คน หนังสือที่ใช้เป็นเครื่องมือในการทดลองมีจำนวน 10 เล่ม และได้รับการพิจารณาจากคณาจารย์เกี่ยวกับหนังสือเด็กแล้วว่าเหมาะสมสำหรับเด็กในระดับประถมศึกษาตอนปลายแล้วนำไปทดลอง นำข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับระดับความชอบตามที่เด็กตอบมาหาค่าเฉลี่ย และข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกขนาดรูปเล่ม ขนาดตัวอักษร และลักษณะภาพมาหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. นักเรียนชอบขนาดรูปเล่ม 6" X 8.5" ประเภทวางแนวตั้ง (Upright) มากที่สุดทุกระดับชั้น

2. นักเรียนชอบอักษรประเภท ผ.ศ. 20 ป้อยท์ ตัวเรียงห่างมากที่สุดทุกระดับชั้น (ผ.ศ. หมายถึง ลักษณะรูปร่างของตัวหนังสือที่มีเส้นหนาเส้นบาง ตัวหนังสือค่อนข้างหนาและต่ำกว่าตัวเหลี่ยมธรรมดา 20 ป้อยท์ = 0.28 นิ้ว)

3. นักเรียนชอบภาพวาดแบบไทยแท้ พิมพ์สอคดี 4 สีมากที่สุด
4. ในการเลือกขนาดรูปเล่ม นักเรียนส่วนใหญ่เลือกโดยถือความกระตือรือร้นและการเปิดอ่านง่ายเป็นเกณฑ์
5. ในการเลือกขนาดตัวอักษร นักเรียนส่วนใหญ่เลือกโดยถือความชัดเจนของตัวอักษรเป็นเกณฑ์
6. ในการเลือกลักษณะภาพ นักเรียนส่วนใหญ่เลือกโดยถือที่สวยงามสะดุดตาเป็นเกณฑ์
7. นักเรียนมีความเห็นว่า หนังสือขนาด 5" X 7.25" กระตือรือร้นที่สุด ขนาด 6" X 8.5" เหมาะในการถือที่สุด
8. นักเรียนมีความเห็นว่าตัวอักษรประเภท ผ.ศ. คำรุ่นใหม่ ขนาด 19¹/₂ ปอยท์ มีส่วนหน้าส่วนคำมาก มีความชัดเจนที่สุด ตัวอักษรประเภท ผ.ศ. 20 ปอยท์ ตัวเรียงห่าง อ่านง่าย และน่าอ่านที่สุด
9. นักเรียนมีความเห็นว่าภาพถ่ายสีธรรมชาติมีความชัดเจนที่สุด¹

ในปีต่อมา พิชัย เทพนมิตร ได้ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษา ความสนใจ และแนวทางการอ่านของนักเรียนระดับอายุ 13 - 18 ปี ในโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะ เนื้อหาของหนังสือที่เด็กระดับอายุ 13 - 18 สนใจ กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนอายุ 13 - 18 ปี จำนวน 1,993 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนอายุ 13 - 18 ปี สนใจหนังสือประเภทต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกัน นักเรียนที่อายุน้อยจะสนใจหนังสือมากประเภท และเมื่ออายุมากขึ้นเรื่อย ๆ ความ

¹สมทรง สิตลาพันธ์, "การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะหนังสือที่เด็กชอบ,"

สนใจหนังสือประเภทต่าง ๆ ลดจำนวนน้อยลง

2. นักเรียนอายุ 13 ปี สนใจหนังสือเกี่ยวกับการประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย การตัดเย็บเสื้อผ้า มากกว่าหนังสือประเภทอื่น ๆ

3. นักเรียนอายุ 14 ปี สนใจหนังสือประวัติความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้

4. นักเรียนอายุ 15 - 16 - 17 ปี สนใจหนังสือเกร็ดความรู้สั้น ๆ และหนังสือการเรียนรู้ การจำ การลืม

5. นักเรียนอายุ 18 ปี สนใจหนังสือการเรียนการสอนและหลักสูตรในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

6. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีความสนใจในการอ่านต่างกัน

7. นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่างกัน มีความสนใจในการอ่านต่างกัน¹

ต่อมาในปี 2518 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้สำรวจ "ความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย" เพื่อศึกษาประเภทของหนังสือที่เด็กชอบ ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,350 คน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายทั่วประเทศ จำนวน 3,350 คน และครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ทั่วประเทศจำนวน 380 คน สรุปผลการวิจัยที่สำคัญคือ

1. นักเรียนระดับประถม และมัธยม สนใจอ่านนิทาน นิยาย มากที่สุด

2. เรื่องในนิตยสาร วารสารที่นักเรียนทั้งสองระดับชอบมากที่สุดคือ เรื่องสั้นจบในฉบับ รองลงมาได้แก่ คอลัมน์สั้น ๆ ที่ให้ความรู้

¹พิชัย เทพนิมิตร, "การศึกษาความสนใจและแนวการอ่านของนักเรียนระดับอายุ 13 - 18 ปี ในโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516).

3. เรื่องในหนังสือพิมพ์ที่นักเรียนทั้งสองระดับชอบมากที่สุดคือ ข่าวในประเทศ และที่ชอบรองลงมาคือ ข่าวต่างประเทศ ข่าวสังคม ข่าวภาพยนตร์

4. หนังสือสารคดีที่นักเรียนระดับประถม ชอบมากที่สุดคือ ประวัติบุคคล รองลงมาได้แก่ ประวัติสถานที่ เรื่องที่ให้ความรู้ทั่ว ๆ ไป ส่วนนักเรียนระดับมัธยม ชอบเรื่องให้ความรู้ทั่ว ๆ ไปมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ประวัติบุคคล ประวัติสถานที่

5. หนังสือวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนชั้นประถมชอบมากที่สุด คือ เรื่องเกี่ยวกับ ดวงดาว-จักรวาล รองลงมาได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ การประดิษฐ์ต่าง ๆ ส่วนนักเรียนระดับมัธยมชอบเรื่องการประดิษฐ์ต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ดวงดาว-จักรวาล¹

ในปีเดียวกัน กรมวิชาการยังได้สำรวจความต้องการด้าน การอ่านของ นักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำผลจากการสำรวจเป็นแนวทางในการผลิต หนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมกับเด็กในท้องถิ่นที่สำรวจ ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 7 และครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งสิ้น 3,900 คน การวิจัยนี้แบ่งประเภทหนังสือออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ทำานท้องถิ่น
2. นิทานพื้นเมือง
3. สถานที่สำคัญ
4. บุคคลสำคัญ
5. ชีวิตความเป็นอยู่
6. การละเล่นพื้นเมือง

¹กรมวิชาการ, รายงานการสำรวจความสนใจ และรสนิยมในการอ่าน ของเด็กและเยาวชนไทย (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้า 5-27.

ผลการวิจัย

1. นักเรียนชายและหญิงระดับประถมศึกษาตอนปลายทุกชั้นต้องการอ่านหนังสือเกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด
2. นักเรียนชายและหญิงชั้น ป.5-6 ชอบหนังสือประเภทนิทานพื้นเมืองมากที่สุด นักเรียนชายชั้น ป.7 ชอบอ่านตำนานท้องถิ่นมากที่สุด ส่วนนักเรียนหญิงชั้น ป.7 ชอบอ่านนิทานพื้นเมืองมากที่สุด
3. นักเรียนชายและหญิงทุกระดับชั้นต้องการอ่านตำนานท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ คล้ายคลึงกันมาก คือชอบอ่านตำนานประเภทอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติสถานที่ ภูเขา เมือง
4. นักเรียนชายและหญิงทุกระดับชั้นชอบอ่านนิทานพื้นเมืองประเภทนิทานชาวยาน นิทานโบราณคดี นิทานชาดก และวรรณคดี (จัดอยู่ประเภทเดียวกัน) มากที่สุด
5. นักเรียนชายของทุกชั้นชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับสถานที่สำคัญประเภทสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มากที่สุด ส่วนนักเรียนหญิงของทุกชั้นชอบอ่านสถานที่สำคัญทางวรรณคดีมากที่สุด
6. นักเรียนชายและหญิงทุกระดับชั้นชอบ เรื่องของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นประเภทบุคคลทางประวัติศาสตร์มากที่สุด
7. นักเรียนชายของทุกชั้นและนักเรียนหญิงชั้น ป.5 และ 7 ชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ประเภทการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในอดีตและปัจจุบัน ส่วนนักเรียนหญิงชั้น ป.6 ชอบอ่านประเภทการทำมาหากินและการประกอบอาชีพ
8. นักเรียนชายทั้ง 3 ชั้น ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการละเล่นพื้นเมืองประเภทศิลปะการป้องกันตัว ส่วนนักเรียนหญิงทั้ง 3 ชั้นชอบอ่านประเภทเทศกาลประเพณี วันสำคัญ (รวมอยู่ในประเภทเดียวกัน)¹

1กรมวิชาการ, การสำรวจความต้องการด้านกรอ่านของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2520), หน้า 97 - 107.

ในปีต่อมา วงเดือน วรพรไชย ได้ทำวิจัยเรื่อง "การอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย" มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสนใจและความต้องการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับหนังสืออ่านประเภทต่าง ๆ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 7 ทั่วประเทศ จำนวน 2,880 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้ได้แบ่งหนังสือเป็น 9 ประเภทดังต่อไปนี้

1. หนังสือพิมพ์รายวันและวารสาร
2. หนังสือสารคดีมีเกร็ดความรู้
3. หนังสือคำประพันธ์และสุภาษิต
4. หนังสืออ่านสนุกมีภาพประกอบตลอด
5. หนังสือการ์ตูน
6. หนังสืออ่านประกอบ
7. หนังสือนิทาน เรื่องแปล และนวนิยาย
8. หนังสือสอนศาสนา
9. หนังสือบทละคร

ผลการวิจัย

1. นักเรียนเคยอ่านหนังสือพิมพ์รายวันมากที่สุด
2. นักเรียนชอบอ่านหนังสือพิมพ์รายวันมากที่สุด
3. หนังสือที่นักเรียนอ่านและเข้าใจดีที่สุด 5 ประเภทตามลำดับ คือ หนังสือการ์ตูน หนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือนิทาน หนังสือที่มีภาพประกอบ และหนังสือนวนิยาย
4. นักเรียนหญิงมีโอกาสนในการอ่านมากกว่านักเรียนชาย

5. ปัญหาที่สำคัญในการอ่านของนักเรียนคือ ไม่มีความสงบขณะอ่าน¹

ในปีเดียวกัน สุนีย์รัตน์ ภิรมย์นาม ได้ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจอันเกิดจากการอ่านหนังสือที่ใช้สำนวนของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในชนบท กับหนังสือที่ผู้ใหญ่เขียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4" ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 155 จากโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในชนบท ส่วนตัวอย่างในกรุงจำนวน 150 คนได้จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยมีดังนี้

1. เด็กในชนบทที่อ่านหนังสือที่ใช้สำนวนของเด็ก ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีความสนใจในการอ่านสูงกว่าที่อ่านหนังสือที่ผู้ใหญ่เขียน
2. เด็กในกรุงทั้งที่อ่านหนังสือที่ใช้สำนวนของเด็ก และที่อ่านหนังสือที่ผู้ใหญ่เขียน ไม่มีความแตกต่างกันในการอ่าน
3. ในกลุ่มของนักเรียนที่อ่านหนังสือที่ใช้สำนวนของเด็ก ไม่พบความแตกต่างในด้านความรู้จากการอ่านของเด็กในชนบทกับเด็กในกรุง แต่ในด้านความเข้าใจจากการอ่านและความสนใจในการอ่าน เด็กในชนบทเกิดผลสูงกว่าเด็กในกรุง
4. ในกลุ่มของนักเรียนที่อ่านหนังสือที่ผู้ใหญ่เขียน เด็กในชนบทได้รับความรู้จากการอ่านต่ำกว่าเด็กในกรุง แต่ในด้านความเข้าใจและความสนใจในการอ่านไม่แตกต่างกัน²

¹วงเดือน วรรณไชย, "การอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า ง - จ.

²สุนีย์รัตน์ ภิรมย์นาม, "การศึกษาการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจและความสนใจอันเกิดจากการอ่านหนังสือที่ใช้สำนวนของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในชนบทกับหนังสือที่ผู้ใหญ่เขียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519).

เมื่อถึงปี 2522 สุปรียา โคจรสวัสดิ์ ใ้ทำวิจัยเรื่อง "หนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาล" มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาหนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาลในด้านความเหมาะสม และความสัมพันธ์ของภาพกับเนื้อหา รูปแบบ สี และขนาดของภาพ รวมทั้งเนื้อเรื่องในหนังสือภาพของเด็กในระดับอนุบาล กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนระดับอนุบาลปีที่ 2 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นหนังสือภาพที่พิมพ์จากต่างประเทศจำนวน 17 เล่ม

ผลการวิจัย

1. หนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาล เป็นภาพถ่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน มี 2 มิติ สีสดใส และเป็นพวกสีอ่อน
2. หนังสือภาพที่เหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่อง และเป็นภาพที่มีชีวิตชีวาเหมาะสมกับเด็กในระดับอนุบาลที่สุด
3. รูปแบบของภาพที่เป็นภาพเขียนที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนแบบภาพการ์ตูนเป็นที่สนใจของเด็กในระดับอนุบาลที่สุด
4. สีที่สดใส และเป็นจำพวกสีอ่อนได้รับความสนใจมากที่สุด
5. ภาพขนาดใหญ่จะได้รับการเลือกมากที่สุด
6. หนังสือที่มีเนื้อเรื่องของภาพไม่สนุก ภาพสีไม่สวย จะไม่เป็นที่สนใจของเด็กในระดับนี้¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สุปรียา โคจรสวัสดิ์, "หนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาล" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า ง - จ.